

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Jag kommer ju inte mäta pengar

- en undersökning om gymnasieelevers syn på ämnesinnehåll under sina gymnasiestudier i relation till sitt kommande yrkesliv

Elina Andreasson och Malin Lundahl

Kurs: LAU395

Handledare: Anna-Lena Lilliestam

Examinator: Bengt Edström

Rapportnummer: HT13-2910-204

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: *Jag kommer ju inte mäta pengar* - en undersökning om gymnasieelevers syn på ämnesinnehåll under sina gymnasiestudier i relation till sitt kommande yrkesliv.

Författare: Elina Andreasson och Malin Lundahl

Termin och år: HT 2013

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Anna-Lena Lilliestam

Examinator: Bengt Edström

Rapportnummer: HT13-2910-204

Nyckelord: Grundskola, gymnasieskola, grundskoleelever, gymnasieelever, studieförberedande, yrkesförberedande, ämneskunskap, högskola, yrkesval, framtid, relation, relevans

Sammanfattning:

Syftet med vår uppsats är att undersöka hur elever vid en gymnasieskola betraktar sina gymnasiestudier, mer specifikt ämneskunskaper, i relation till sin yrkesmässiga framtid. Huvudfrågorna är hur gymnasieelever resonerar om sina gymnasiestudier i relation till sin yrkesmässiga framtid, samt hur gymnasieelever resonerar kring sina framtidplaner i relation till ämnesinnehållet i deras valda gymnasieprogram. Metoden är kvalitativ intervjustudie med deskriptiv karaktär, med en semistrukturerad frågekonstruktion. Materialet består av nio kvalitativa forskningsintervjuers data. Informanterna bestod av frivilliga gymnasieelever på en gymnasial friskola i Västsverige. Efter genomförda intervjuer transkriberade vi dessa för att söka efter mönster, tendenser, skillnader och motsättningar i vårt empiriska material. Resultatet visar att samtliga informanter, oavsett programtillhörighet och ålder, har en relativt klar tanke av vad de vill arbeta med i framtiden. En majoritet av informanterna har själva målat upp en strategi om hur de planerar att uppnå denna yrkesmässiga framtid. En betydande del av informanterna ansåg att matematikämnet är det skolämne som är minst relevant för ett kommande yrkesliv, oavsett yrkesval. Kopplat till vår framtida lärarprofession motiveras vår studie med att den ger en inblick i hur elever sätter sina kunskaper i sammanhang, samt om vilka kunskaper eleverna motiverar som relevanta.

Innehållsförteckning

1. Inledning och problematisering	5
1.2 Syftesformulering och frågeställning	5
2. Bakgrund	6
2.1 Den nya gymnasieskolan	6
2.2 Ämneskunskaper - Akademisk och yrkesprofessionell debatt	7
2.3 Vår aktuella gymnasieskola	9
2.4 Tidigare forskning	10
2.4.1 Ungdomars strategier i samband med val av studieinriktning och arbete	11
2.4.2. Lärande och kunskapsuppdraget kopplat till didaktik	15
2.3 Teoretiska utgångspunkter	15
2.3.1 Teoretiskt perspektiv på utbytesteori - nyttan i att utföra handlingar	15
2.3.2 Genus	17
2.3.3 Yrkesstatus i samhället	17
3. Metod och material	19
3.1 Metod intervjustudie	19
3.1.1 Validitet, reabilitet och generaliserbarhet	19
3.2 Urval och tillvägagångssätt	19
3.3 Intervjuareffekter	20
3.4 Resultatkapitlets struktur	21
4. Resultat	22
Yrkesförberedande utbildning, elev 1.	22
Yrkesförberedande utbildning, elev 2.	23
Samhällsvetenskapsprogrammet, elev 1.	23
Samhällsvetenskapsprogrammet, elev 2.	24
Idrottsinriktning, elev 1.	25
Idrottsinriktning, elev 2.	26
Ekonomiprogrammet, elev 1.	26
Ekonomiprogrammet, elev 2.	27
Naturvetenskapsprogrammet, elev 1.	28
5. Sammanfattning	30
6. Diskussion	31

6.1 Hur resonerar elever om sina gymnasiestudier i relation till sin yrkesmässiga framtid?	31
Det känns jättehemskt om jag inte skulle komma in	31
6.2 Hur resonerar gymnasieelever kring sina framtidplaner i relation till ämnesinnehållet i deras valda gymnasieprogram?	33
Nyttan av kunskap	33
Jag kommer ju inte mäta pengar	33
6.3 Didaktiska konsekvenser och kunskapsbidrag	34
6.4 Vidare forskning	34
Käll- och litteraturförteckning	35
Litteratur	35
Böcker	35
Rapporter	35
Statens offentliga utredningar (SOU)	36
Avhandlingar	36
Licentiatuppsatser	37
Kandidatuppsatser	37
Webbsida	37
Läroplaner	38
Bilagor	39
Bilaga 1. Missivbrev	39
Bilaga 2. Informerat samtycke	40
Bilaga 3. Intervjuguide	41

1. Inledning och problematisering

”Måste jag göra det här?” och ”Varför ska vi göra det här?” är frågor som tillsammans med påståendet ”Jag kommer aldrig behöva göra det här när jag blir stor” uttalats relativt frekvent till oss under våra år på lärarprogrammet. De som uttalat frågorna och påståendena är elever på våra verksamhetsförlagda utbildningsskolor, så kallade VFU-skolor. Vi har haft verksamhetsförlagd utbildning på olika högstadie- och gymnasieskolor i Göteborg. Efter samtal med andra lärarstudenter och våra lokala lärarutbildare har vi uttrönt en bild av att detta är tämligen vanligt förekommande i den svenska skolan idag. Vi minns även att diskussioner med ovan nämnda frågor och påståenden inte var ovanligt under vår egen grundskole- och gymnasietid. Vi har med utgångspunkt av dessa frågor och påståenden valt att rikta in vår uppsats kring vad ett par gymnasieelever i Göteborg tänker om de ämneskunskaper de tillgodoses med genom sin skolgång. Vi vill ta reda på hur de resonerar kring vad de läst och undervisats i i relation till vad de känner att de faktiskt behöver i sitt framtida vuxen- och yrkesliv.

Elisabeth Dahlin, generalsekreterare på Rädda Barnen, menar i rapporten *Vems röst väger mest? Barn och vuxna om elevinflytande i skolan* att de svenska skoleleverna inte får komma till tals tillräckligt mycket i frågor gällande deras skolgång.¹ Dahlin skriver att inflytande och en chans att komma till tals är viktigt i alla samhällsinstanser, även inom skolan, därför att *demokratien bygger på att medborgare är engagerade och informerade*.² Skolverket framhåller i en rapport från 2013 vikten av att skolan utvärderas och granskas utifrån elevernas perspektiv. Skolverket menar att forskning av skolan bör genomföras i större utsträckning än vad som görs idag, och de trycker särskilt på att skolan och eleverna bör studeras på andra sätt än genom registerdata och kunskapsmätningar.³ Som förslag på forskningsmetod lyfter de fram exempelvis brevväxling, deltagande observation eller intervjuer och däri ligger grunden till vår uppsats. Vi har med Elisabeth Dahlins uttalande och Skolverkets rapport som motivering valt att genomföra en intervjustudie.

Kopplat till vår framtida lärarprofession motiveras vår studie med att den ger en inblick i hur elever sätter sina kunskaper i sammanhang, samt om vilka kunskaper de motiverar som relevanta.

1.2 Syftesformulering och frågeställning

Syftet med föreliggande uppsats är undersöka hur elever vid en gymnasieskola betraktar sina gymnasiestudier, mer specifikt ämneskunskaper, i relation till sin yrkesmässiga framtid. De gymnasieprogram som finns representerade vid undersökningen är följande program: Studieförberedande program: ekonomiprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet samt idrottsprofil. Yrkesförberedande program: handels- och administrationsprogrammet samt hotell- och turismprogrammet.

Vi har valt att svara på detta syfte genom följande frågeställning:

1. Hur resonerar gymnasieelever om sina gymnasiestudier i relation till sin yrkesmässiga framtid? (strategier för att nå sitt önskade yrke)
2. Hur resonerar gymnasieelever kring sina framtidsplaner i relation till ämnesinnehållet i deras valda gymnasieprogram?

¹ Rädda Barnen (2008) *Vems röst väger mest? Barn och vuxna om elevinflytande i skolan*. Stockholm. Rädda Barnen. s. 7.

² *ibid.*

³ Skolverket, *Vad är skolan ur elevens perspektiv?*

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-elevperspektiv/vad-ar-skolan-ur-elevens-perspektiv-1.195559>

2. Bakgrund

Den svenska skolan lyder under styrdokument, regler och lagar antagna av Sveriges riksdag och regering. Styrdokumentet gäller för såväl förskoleverksamhet till vuxenutbildning. Styrdokumentet har som uppgift att skydda alla elever i Sverige samt att ge dem en likvärdig utbildning. En utbildning som alltså är lagstadgad. Skolans styrdokument består av nationella, kommunala och lokala mål.⁴ De nationella målen består av aktuella läroplaner och kursplaner, där läroplanen beskriver för skolans uppdrag, ansvar och åligganden, medan kursplanerna redogör för varje undervisningsämnes syfte och mål.⁵ Läroplanerna, och då även kursplanerna, ändras och uppdateras historiskt sett ungefär var 15-20 år på politiskt initiativ. Från det att en läroplan tas i bruk skall den följas av alla Sveriges skolor varje dag till dess att en ny läroplan inträder. Exempelvis var läroplanen Lpo 94/Lpf 94 aktuell från 1994 till 2011 då Lgr 11/Lgy 11 tog över. Det innebär att alla elever i den svenska skolan, oavsett om de gick i den 1995 eller 2010, följde samma mål och hade samma rättigheter, undervisningen dessa år ska alltså ha varit helt likvärdig, men inte helt lika.⁶

2.1 Den nya gymnasieskolan

Den svenska skolan har gått igenom stora förändringar de senaste åren. Både grundskolan och gymnasieskolan har genomgått en reformation i och med den nya läroplanen Lgr 11 som bland annat inneburit nya betygssystem, fler nationella prov och behörighetskrav. I den nya gymnasieskolan från Skolreformen 2011 finns 18 nationella gymnasieprogram, tolv av dem är yrkesförberedande och resterande sex är studieförberedande för vidare studier på exempelvis högskolenivå.⁷

De yrkesförberedande gymnasieprogrammen i den nya grundskolan är:

- Barn- och fritidsprogrammet
- El- och energiprogrammet
- Handels- och administrationsprogrammet
- Hotell- och turismprogrammet
- Naturbruksprogrammet
- VVS- och fastighetsprogrammet
- Bygg- och anläggningsprogrammet
- Fordons- och transportprogrammet
- Hantverksprogrammet
- Industritekniska programmet
- Restaurang- och livsmedelsprogrammet
- Vård- och omsorgsprogrammet

De studieförberedande gymnasieprogrammen i den nya gymnasieskolan är:

- Ekonomiprogrammet
- Estetiska programmet
- Humanistiska programmet
- Naturvetenskapsprogrammet
- Samhällsvetenskapsprogrammet
- Teknikprogrammet⁸

⁴ Lärarnas Riksförbund (2013) *Skolans styrdokument*.

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.lr.se/duidinyrkesroll/lararesbefogenheter/skolansstyrdokument.4.3cb716391262c05111b800075.html>

⁵ Malmgren, Sarah. *Kursplaner. Studie av skillnader och jämförelser om kursplaner i svenska från Lgr 80 och Lpo 94*. Examensarbete, Lärarhögskolan Stockholm. 2007. s. 4-5.

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ZL56NN3FX78J:su.diva-portal.org/smash/get/diva2:198962/FULLTEXT01+&cd=4&hl=sv&ct=clnk&gl=se>

⁶ Richardson, Gunnar. (2010). *Svensk utbildningshistoria*. Lund: Studentlitteratur AB. Upplaga 8.2 s. 159.

⁷ Skolverket. (2010). *Programmen i den nya gymnasieskolan*. Stockholm. Skolverket. s. 3.

⁸ Skolverket. (2010). *Lärare i den nya gymnasieskolan. Högre krav och kvalitet*. Stockholm. Skolverket. s. 12.

De yrkesförberedande gymnasieprogrammen är grundläggande yrkesutbildningar. Tanken är att eleven ska ha tillräckliga kunskaper för att direkt kunna gå ut i arbetslivet efter avslutad gymnasieutbildning. De elever som väljer att studera vid de yrkesförberedande gymnasieutbildningarna får en yrkesexamen, och blir, till skillnad från de elever som läser vid de studieförberedande gymnasieprogrammen, inte automatiskt behöriga till studier på högskolenivå. Eleverna på de yrkesförberedande utbildningarna ges möjlighet till att läsa in högskolebehörighet utöver sin ordinarie skolgång.⁹ Folkpartiet, under ledning av Sveriges utbildningsminister Jan Björklund (Fp), menar att arbetsgivare runt om i landet sett ett tydligt mönster de senaste åren där de nytexaminerade arbetarna från de yrkesförberedande programmen inte har haft tillräckliga yrkeskunskaper för det arbete de förväntats utföra, samt att de undervisande lärarna på Sveriges högskolor även de meddelat att studenterna på högskolorna i allt större utsträckning är sämre förberedda för studier på högskolenivå när de kommer från gymnasiet. Studenternas ämneskunskaper har inte varit tillräckligt stora.^{10 11} Jan Sydhoff, chef på Skolverkets gymnasieenhet, förklarar att för att råda bot på den problematiska situationen arbetsgivare och högskolelärare upplever har Skolverket genomfört en mängd utredningar under flera års tid. Deras lösning, den nya gymnasieskolan som de varit med att arbeta fram, skiljer sig från den tidigare versionen bland annat genom att ett nytt fokus på kunskap och kvalitet arbetats fram för att fler elever ska nå målen, samt vara bättre förberedda för antingen yrkeslivet eller högskolestudier efter studenten.¹² I den nya gymnasieskolan har även kunskaps- och ämnesområdena strukturerats om och fördjupats. Särskilt i de yrkesförberedande gymnasieprogrammen har kunskapsområdena flyttats och omformulerats för att lättare kunna sättas i handling.¹³

2.2 Ämneskunskaper - Akademisk och yrkesprofessionell debatt

Skolan är en samhällsföreteelse som är integrerad i den politiska, ekonomiska och sociala verkligheten. Skolans utformning, och funktion, har förändrats över tid i linje med samhällsstrukturens förändringar. Ur ett historiskt perspektiv har skolans utformning påverkats av de utbildningsbehov som premieras i samhället.¹⁴ Under 1860-talen och 1870-talen växte, den då nya skolformen, folkskolan fram vilket var ett svar på de behov av en vidgad medborgerlig bildning.¹⁵ I och med '68-rörelsen' rådde en tid av kritik av hela utbildningssystemet från skolelever, lärare, föräldrar och politiker. Effekten blev att vi för första gången fick en rejäl minskning av antalet nyinskrivna studenter vid universitet och högskolor. Denna trend vändes dock 1975 då en "otrolig ökning" av antalet studenter, nämligen ökade antalet studenter trefaldigt.

⁹ Folkpartiet, Gymnasieskolan.

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.folkpartiet.se/politik/politik-a-o/gymnasieskolan/>

¹⁰ Folkpartiet, Hjärtefrågor - skola och utbildning.

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.folkpartiet.se/politik/hjartefragor/skola-och-utbildning/>

¹¹ Folkpartiet, Politik A-Ö - gymnasieskolan.

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.folkpartiet.se/politik/politik-a-o/gymnasieskolan/>

¹² Skolverket. (2010). Lärare i den nya gymnasieskolan. Högre krav och kvalitet. Stockholm. Skolverket. s. 3.

¹³ ibid. s. 15.

¹⁴ Richardson, Gunnar. (2010). s. 11.

¹⁵ ibid. s. 12.

Orsaken bakom denna påtagliga ökning var en radikal förändring¹⁶ på arbetsmarknaden vilket lockade studenter till universitet och högskola.¹⁷ Förändringar i arbetslivet har förändrat skolans utformning men även vår alltmer internationella livsstil, särskilt under senare delen av 1900-tal samt början av 2000-talet.¹⁸ Därtill är 1960-talet värt att notera ur perspektiv där kompetenser betonas, då samhället i mitten av 1960-talet utvecklas mot ett 'meritokratiskt' samhälle. Idén om meritokrati kommer från engelsmannen Michael Young.¹⁹ Idag tillämpar svenska utbildningssystemet en påfallande 'betygsmeritokrati' där konkurrens om exempelvis platser vid universiteten. Under år 1968 genomförs en reform där de tre skolformerna gymnasiet, fackskolan och yrkesskolan förs samman till gymnasieskolan. Dock omstöps gymnasieskolan under 1971 återigen utefter begreppet "en skola för alla".²⁰

Den "moderna" skolan kom att betraktas som "flumskolan" och fick kritik från olika håll. Kritiker från olika politiska läger efterlyste "ordning och reda i skolan och mer av fasta kunskaper." Kunskaper som knöts an till var folkbildningstraditioner samt kunskapsfokus. I slutet av 1970-talet arbetades den då nya läroplanen Lgr 80 fram. Under arbetets gång uppstod en diskussion om vilka skolämnen som skulle få minskat respektive ökat utrymme i timplanen.²¹ Resultatet innebar att de praktisk-estetiska skolämnena, så som bild och musik, fick större utrymme i timplanen. Det innebar samtidigt att skolämnena som är mer teoretiska fick backa tillbaka.²² De som stod bakom diskussionen, och som alltså också fick igenom sin sak, var SFL, Svenska Facklärarförbundet. De ansåg att eleverna i Sverige tappat mycket av den handlingskraft som tidigare funnits och menade att denna handlingskraft inte skulle öka förrän mer lektionstid av praktisk-estetiska skolämnena införts.²³ Under tidigt 1990-tal växte tankar om att markera *bildningens betydelse* fram, exempelvis genom att begreppet *allmänbildning* pånyttföddes (begreppet försvann i debatten under 1960-talet). En tilltro till *traditionella kunskaper* växte fram, vilket primärt motiverades med tillväxt och välfärd men även ur individens perspektiv och för att individen ständigt skulle växa med kunskapen. Något mer sekundärt önskades kritisk skolning och opinionsbildning. Allmänbildningen skulle främja välfärden, och alltså inte i första hand den kritiska skolningen eller opinionsbildningen.²⁴ 1994, 14 år efter Lgr 80, ersatte Lpo 94 Lgr 80. Lpo 94 var, som tidigare nämnt, den läroplan som var den aktuella i Sverige fram till höstterminsstarten 2011. I den nya gymnasieskolan som lyder under Lgy 11 är de praktisk-estetiska ämnena borttagna

¹⁶ Richardson, Gunnar (2010) s. 142. Richardson förklarar att förändringen bestod av följande komponenter: "utslagning av hela branscher (t.ex. varvs- och textilindustrin)", en påfallande minskning av antalet okvalificerade arbetsuppgifter för ungdomar samt "en genomgripande reduktion av skolans examenskrav". Med det sista avses att exempelvis utkuggning och kvarsittning i princip hade upphört.

¹⁷ ibid. s. 142.

¹⁸ ibid. s. 145ff.

¹⁹ ibid. s. 151.

²⁰ ibid. s. 187.

²¹ Klason, Lars-Erik. (2007). *Ett förbund på frammarsch : Svenska facklärarförbundets historia 1975-1990*. Stockholm. Lärarförbundets förlag. s. 309.
Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: http://www.lararnashistoria.se/sites/default/files/wB_Lararhistoria_0006.pdf.

²² ibid. s. 311.

²³ ibid. s. 310.

²⁴ Richardson, Gunnar (2010) s. 157.

frånsett idrott och hälsa som fortfarande finns kvar.²⁵ De reformer som genomfördes efter den borgerliga regeringens tillträde 2006, med skolminister Jan Björklund, innebar att kunskap och ordning återigen kom i centrum i skolfrågor.²⁶

2.3 Vår aktuella gymnasieskola

Den skola där vi har valt att utföra vår studie ligger i en västsvensk stad. Skolan är en friskola där entreprenörskap, bland annat, sätts i fokus vilket motiveras med att entreprenörskap i skolan främjar elevers självförtroende, nyfikenhet, att det är utvecklande för individen och viljan att ta eget ansvar. Ytterligare läser samtliga elever kurser som projektledning, företagsekonomi och marknadsföring.²⁷ Vidare erbjuder skolan fem olika program: *samhällsvetenskapsprogrammet, ekonomiprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, hotell- och turismprogrammet samt handels- och administrationsprogrammet.*²⁸ Därtill finns inriktningen *idrottsprofil* som går att läsa som kombination till samtliga program.

Idrottsprofil innebär att det som elev går att kombinera sina studier med att även satsa på idrotten parallellt med studier. Exempel på sporter är basket, friidrott samt fotboll. Att läsa idrottsprofil innebär att du kombinerar din idrott med någon av de andra gymnasieprogrammen som erbjuds vid gymnasiet, exempelvis ekonomiprogrammet eller samhällsvetenskapsprogrammet.²⁹ Som student vid inriktningen idrottsprofil ges på så vis samma förutsättningar för vidare studier vid högskola efter examen. Programmet är utformat så att du har schemalagda timmar idrott under ledning av kvalificerade förbundsutbildade tränare. Dessutom läser studenterna fysiologi, närings- och träningslära, idrottspsykologi samt ledarskap i teori och praktik.³⁰

Utöver de studieförberedande programmen finns även två yrkesförberedande program vid gymnasieskolan. Hotell- och turismprogrammet samt handels- och administrationsprogrammet. En student vid hotell- och turismprogrammet har efter avslutade gymnasiala studier de kunskaper som behövs för att arbeta inom hotell-, konferens- och turismnäringen. De huvudsakliga linjerna vid programmet är att få kunskaper i att arbeta med turistinformation, organisation och planering av resor, aktiviteter och upplevelser av olika slag.³¹ Det andra yrkesförberedande programmet är handels- och administrationsprogrammet. Efter att ha avslutat sina gymnasiala studier vid det programmet kan man antingen börja arbeta direkt inom området eller studera vidare vid en yrkeshögskola. Vid detta program går det därtill att läsa till extra kurser för att bli behörig till högskola eller universitet. En färdighet som står i centrum är att lära sig kommunicera och hur man betar sig vid möten av olika slag men även digitala kunskaper och färdigheter. Syftet med detta

²⁵ Skolverket, *Programstruktur och examensmål*.

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/programstruktur-och-examensmal>

²⁶ Richardson, Gunnar (2010) s. 158.

²⁷ *Vår skola*. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: [redacted] u.å.

²⁸ *Program och inriktningar*. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: [redacted] u.å.

²⁹ *Våra program*. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: [redacted] u.å.

³⁰ *Idrottssatsning - basket*. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: [redacted] u.å.

³¹ *Hotell-och turismprogrammet. inriktningar*. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: [redacted] u.å.

program är att få en helhetsbild av arbetet inom handel och en förståelse för vad branschen innebär.³²

2.4 Tidigare forskning

Då syftet med föreliggande uppsats är undersöka hur elever vid en gymnasieskola betraktar sina gymnasiestudier, mer specifikt ämneskunskaper, i relation till sin yrkesmässiga framtid, vill vi främst framföra den tidigare forskning om svenska ungdomars plats på arbetsmarknaden och i samhällslivet satt i relation till vidare studier som finns tillgänglig. Utöver det vill vi även förmedla studier kring vad svenska ungdomar generellt sett väljer att studera.

Ett bra utbildningsväsende är grundläggande för den ekonomiska tillväxten i Sverige, och då alltså även en blomstrande arbetsmarknad och handel.³³ Synonymt med ett bra utbildningsväsende är, enligt PhD Lennart Arvedson, bland annat en utbildning som kan tillgodose eleven med såväl breddade som spetsade kunskaper.³⁴ Arvedson framhåller också vikten av en god väg, en tydlig struktur, i relationen mellan grundskole-, gymnasie- och högskolestudier och yrkesverksamhet samt näringsliv.

Den svenska gymnasieskolan har som uppgift att inte bara lära eleverna ämnesinnehåll (kunskapsinnehåll), utan de ska även utvecklas till att bli goda samhällsmedborgare och utvecklas på ett socialt plan.³⁵ Mikael Wingård vid Uppsala universitet lyfter i sin avhandling *Arenor för lärande. Lärares erfarenheter av internationella skolutbyten om miljö och hållbar utveckling* från Uppsala universitet (2011) att vårt samhälle allt mer blir beroende av kunskap, och vi med det. Kunskapsamhället växer. Det blir mer och mer angeläget för befolkningen i kunskapsamhället att följa med i kunskapsbanan, allra helst idag när allt fler yrken kräver specifik kunskap satt i relation till det tidigare fabriks- och varuproduktionssamhället.³⁶ Tomas Englund har gjort en definition av ämnesinnehåll och ämneskunskap som presenteras i Mikael Wingårds avhandling.³⁷ Definitionen lyder enligt följande *ett teoretiskt avgränsat relationellt innehållsområde som exempelvis relationen individ – samhälle, individ – natur, vilket kan uppfattas och har uppfattats på skilda sätt med olika didaktiska implikationer*.³⁸ Wingård understryker att ämnesinnehåll, och ämnesområden i stort, går att uppfatta på en mängd olika sätt och att sammanhanget ett ämnesinnehåll presenteras i är av stor

³² *Handels- och administrationsprogrammet*. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig [redacted] u.å.

³³ Fräjdin-Hellqvist, Ulla-Britt. (2002). *Det svenska utbildningssystemet – en tillväxtmotor? Kvalitet och relevans i utbildning och forskning*. Stockholm. Svenskt Näringsliv. s. 7.

³⁴ Arvedson, Lennart. (2002). *Det svenska utbildningssystemet – en tillväxtmotor? Kvalitet och relevans i utbildning och forskning*. Stockholm. Svenskt Näringsliv. s. 7.

³⁵ Skolverket. (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm. Skolverket. s. 6.

³⁶ Wingård, Mikael. (2011). *Arenor för lärande. Lärares erfarenheter av internationella skolutbyten om miljö och hållbar utveckling*. Uppsala universitet. s. 16-ff.

³⁷ *ibid*.

³⁸ Englund, Tomas. (1997). *Undervisning som meningserbjudande*. I Michael Uljens (red.), *Didaktik: teori, reflektion och praktik*. Lund. Studentlitteratur. s. 133.

betydelse. Inläring är individuell, och så även sållningen av vilken kunskap vi lär in i vilken situation.³⁹

2.4.1 Ungdomars strategier i samband med val av studieinriktning och arbete

Skolverkets interna handlingsprogram för skol- och arbetslivsfrågor initierade ett uppdrag där en kunskapsöversikt skulle utföras med fokus på ungdomars utbildnings- och yrkesval ur såväl ungdomars egna, som utomståendes ögon. Detta handlingsprogram hade som huvudsaklig uppgift att lyfta skol- och arbetslivsfrågor och var verksamt mellan hösten 1999 fram till Skolverkets delning våren 2003. Ansvarig instans var *Institutionen för samhälle, kultur och lärande, avdelningen för studie- och yrkesvägledning* vid Lärarhögskolan i Stockholm (LHS). Ansvariga för uppdragets genomförande var universitetsadjunkt Karin Fransson vid LHS och universitetslektor Gunnel Lindh vid Uppsala universitet, Institutionen för lärarutbildning. Handlingsprogrammet motiveras med att det finns ett behov av kunskaper kring ungdomars beslutsunderlag samt strategier beträffande *deras tänkande och handlande inom områdena utbildning och arbete*. I förordet påpekar även Skolrådet Lage Åström att det under de senaste årtiondena har skett stora förändringar i förutsättningarna för ungdomars studier och inträde på arbetsmarknaden. Han menar på att orsaken till dessa förändringar beror på att *studietiden förlängts och arbetsmarknaden för lågutbildade ungdomar till stora delar har försvunnit*. Ytterligare framgår att Skolverket anser att det på grund av denna förändring är viktigt och aktuellt att undersöka vilka kunskaper som finns i området. Ytterligare motiveras undersökningen med att detta forskningsområde är lite forskat kring och att det är av betydelse att titta närmare på vilka kunskapsluckorna är för att kunna forska vidare där det saknas kunskap.⁴⁰

Vidare har Fransson och Lindh tittat närmare på hur kunskapsläget ser ut angående hur ungdomar *tänker, agerar och utvecklar strategier i samband med val av studieinriktning, arbete- och livskarriärer*. Därtill framlägger författarna hur kunskapsläget ser ut gällande samspelet med utbildningssystem och politisk styrning över tid. Förutom ett nationellt perspektiv på kunskapsläget belyses även det internationella läget. Materialet är från tidsperioden 1990-2002 och omfattas av litteraturgenomgång av forskning, utvärderingar, utredningar, statistik etc.⁴¹ Därtill har författarna tagit del av nationell forskning, men även forskning från Nordic Youth Research Bibliography (NYRIB) och OECD:s hemsida, verksamma forskare inom fältet samt översikter från HSFR, FAS, Ungdomsstyrelsen och Skolöverstyrelsen.⁴² De frågor Fransson och Lindh har ställt sig är följande:

Hur formas ungas bilder av sig själva i utbildning visavi kommande studier och arbete?
Hur tolkar ungdomar omvärlden och samhällsförändringar i relation till den egna
nutiden och framtiden i utbildning och arbete? Vilken betydelse får till exempel bilder i
media i ett samhälle med ett för ungdomar allt mer osynligt arbetsliv. Ett arbetsliv där
också många arbetsprocesser i sig kan beskrivas som alltmer abstrakta?⁴³

³⁹ Wingård, Mikael. (2011) s. 16-ff.

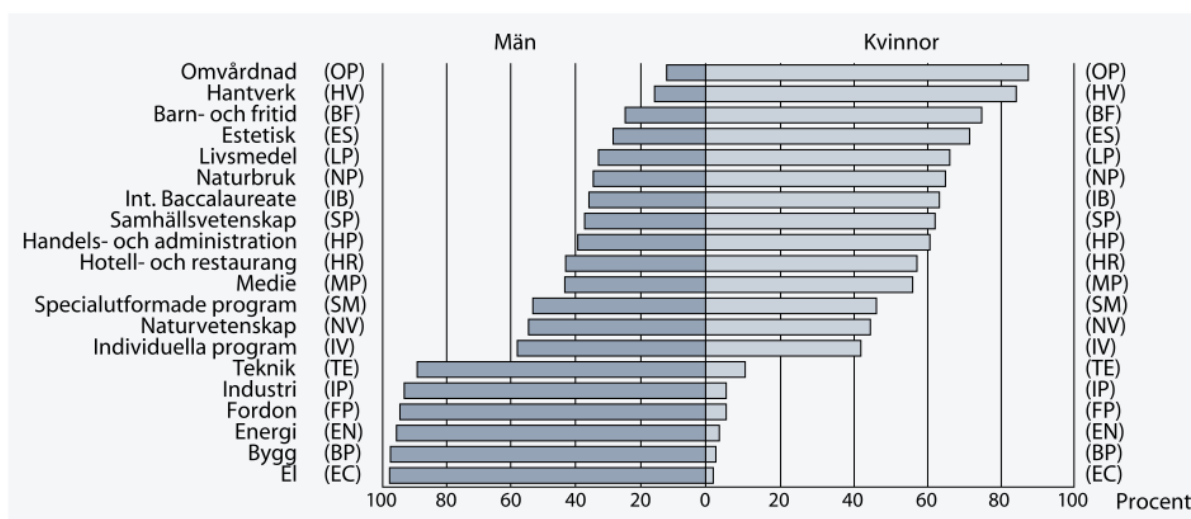
⁴⁰ Fransson, Karin; Lindh, Gunnel (2004) *Ungdomars utbildnings- och yrkesval – i egna och andras ögon*. Tryck: Edita Västerås, Skolverket. s. 5.

⁴¹ *ibid* s. 5.

⁴² *ibid*. s. 6.

⁴³ *ibid*. s. 10.

Vidare framhåller Fransson och Lindh att det idag inte råder så stora skillnader beträffande utbildningsnivå mellan flickor och pojkar, samt män och kvinnor (SOU 1997:137). Författarna sätter detta i perspektiv till några generationer bakåt då utbildningsmöjligheter för pojkar och flickor var *helt skilda*. Nuförtiden ligger skillnaden mellan könen istället vid vilken inriktning på utbildningen som könen väljer. Författarna förklarar att bakgrunden till att dessa två utvecklingar inte har gått hand i hand, förändring i kvinnors utbildningsinriktning som i deras utbildningsnivå, *är att relatera utbildningarnas inriktning till arbetsmarknadens expansion inom just dessa områden*. Ytterligare framhålls att den frivilliga skolformen samt utbildning vid högskolan som tidigare dominerats av kvinnor har byggts ut i förhållande till *en expanderad arbetsmarknad inom sektorer som dominerats av just kvinnor*. Fransson och Lindh menar även att trots att vi formellt sett har en skola för alla, är inte skolan en värdenneutral plats utan elever behandlas olika. Vidare förklarar Fransson och Lindh att de föreställningar om könsrelaterade begränsningar som elever får i skolan *sätter gränser för den egna utvecklingen, till exempel vilka yrkesval som framstår som möjliga, och att utbildningsvalet bland flickor och pojkar i större utsträckning påverkas av traditionella förväntningar än vad begåvning gör*. (Fransson, Lindh i Sandqvist, 1995). Sammanfattat väljer eleverna i den svenska skolan sin vidare utbildning utefter det som förväntas av dem könsmässigt, och inte utifrån andra förutsättningar. Därtill menar författarna att män gör rationella val och är selektiva då de väljer utbildning. De väljer i större utsträckning utbildningar vilka ger såväl jobb, högre status och bättre lön kontra kvinnor.⁴⁴ I diagrammet nedan framgår i vilken utsträckning män respektive kvinnor gick på olika gymnasieprogram. Kvinnor är i stor utsträckning överrepresenterade vid program som *omvårdnad, hantverk, barn- och fritid samt estetiska programmet*. Bland de tekniska programmen såsom *teknik, industri, fordon* samt *el* finns i högst utsträckning män.⁴⁵

Källa: Fransson, Karin; Lindh, Gunnel (2004) *Ungdomars utbildnings- och yrkesval – i egna och andras ögon*. Tryck: Edita Västerås, Skolverket. s. 45. "Diagram 1. Andel män respektive kvinnor per program/IB i gymnasieskolan 15 oktober 2002. (Skolverket, 2003b)"

I jämförelse med Fransson och Lindh framgår följande i *Utbildningsstatistisk årsbok 2014*. Där framkommer följande tendenser kring vilka utbildningar som är vanligast för respektive kön under

⁴⁴ ibid. s. 45.

⁴⁵ ibid.

läsåret 2012/2013. Bland de nationella programmen återfinns en stor överrepresentation vid programmet *barn- och fritidsprogrammet*, 75 procent är kvinnor (2060 personer är kvinnor av totalt 2752 personer). Vid *byggprogrammet* finns en hög överrepresentation av män. 3890 personer, 93 procent, av de studerande där tillhör det manliga könet. Även vid elprogrammet finns en påfallande hög överrepresentation av män. Vid yrkesförberedande program, som exempelvis *handels- och administrationsprogrammet* samt *hotell- och restaurangprogrammet*, är könsfördelningen relativt jämnt fördelad. Vid den förstnämnda, *handels- och administrationsprogrammet*, finns en majoritet på 68 procent kvinnor medan 55 procent är kvinnor vid *hotell- och restaurangprogrammet*.⁴⁶ Två av de program som har flest studenter är *samhällsvetenskapsprogrammet* samt *naturvetenskapsprogrammet*. Vid dessa program ser vi inledande en majoritet av kvinnor vid *samhällsvetenskapsprogrammet*. 61 procent av de studerande tillhör det kvinnliga könet. Den kvinnliga majoriteten på samhällsvetenskapsprogrammet är övergripande på gymnasieprogrammets samtliga inriktningar.⁴⁷ Vid *naturvetenskapsprogrammet* utgör männen en majoritet på 53 procent. Inom naturvetenskapsprogrammet finns dock en påfallande majoritet män inom inriktningen *matematik-datavetenskap* på 81 procent. Den inriktning inom *naturvetenskapsprogrammet* där könsfördelningen är mest jämn är inriktningen *naturvetenskap*, där är 51 procent män.⁴⁸ Vid friskolor är programmet med mest studenter *samhällsvetenskapsprogrammet*. Där är en majoritet på 61 procent kvinnor vid tredje året (totalt läser 15905 personer tredje året programmet). Därefter är det vanligaste programmet vid friskolor *naturvetenskapsprogrammet* där könsfördelningen är en knapp majoritet av 52 procent män, 5055 personer av totalt 9573 vilka läser tredje året på gymnasiet vid en friskola.⁴⁹ Sammanfattande kan tilläggas att barn- och fritidsprogrammet är, i likhet med år 2002, ett program med kvinnlig överrepresentation. Naturvetenskapsprogrammet samt samhällsvetenskapsprogrammet håller en jämn trend då männen fortfarande marginellt sett är fler vid naturvetenskapsprogrammet år 2002 kontra år 2012/2013, medan kvinnorna fortfarande är något överrepresenterade vid samhällsvetenskapsprogrammet. Jämförelsen avser nationella program, ej friskolor, för en mer korrekt jämförelse då undersökningen 2002 avser de nationella programmen.⁵⁰

För att återgå till Fransson och Lindh, menar de att den förlängda utbildningstiden har resulterat i att ungdomars inträde i arbetslivet har skjutits upp. År 2002 arbetade ungdomar i åldern 16-19 år heltid i följande utsträckning. Elva procent av männen respektive åtta procent av kvinnorna.⁵¹ Beträffande ungdomars yrkesval ur deras perspektiv, framhålls att det inom forskarsamhället finns en samstämmig bild vilken entydigt pekar på att ungdomar inte är någon

⁴⁶ SCB, *Utbildningsstatistisk årsbok 2014*. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/UF0524_2013A01_BR_UF01BR1301.pdf s. 127.

⁴⁷ *ibid.* s. 128. Vid *Samhällsvetenskapliga programmets* inriktningar förekom tre intressanta tendenser. Den största skillnaden mellan män och kvinnor återfanns vid inriktningen *samhällsvetenskap* då närmare bestämt var 752 av 895 studenter, 84 procent, var kvinnor. Därtill fanns en svag majoritet, 62 procent, inom inriktningen *språk* där 4328 av 7021 personer var kvinnor. Avslutande inriktningen *ekonomi* mest jämn beträffande könsfördelning, en majoritet fanns i form av 54 procent kvinnor.

⁴⁸ *ibid.* s. 128.

⁴⁹ *ibid.* s. 132.

⁵⁰ Fransson, Karin; Lindh, Gunnel (2004) s. 45.

⁵¹ *ibid.* s. 50.

enhetlig grupp.⁵² Fransson och Lindh menar dock att kunskapen om ungdomars yrkesval ur deras perspektiv är en svår fråga, då det inte finns forskning i samma omfattning som vid tidigare kapitel vid publikationen. Istället utgör materialet mindre omfattande studier i form av C- och D-uppsatser, rapporter från exempelvis Skolverket, offentliga utredningar och underlag till dessa samt internationell forskning.⁵³ Inom svensk forskning refererar författarna till Jonssons (2001) resultat vilket huvudsakligen menar att ungdomar framförallt är mindre rörliga än vad arbetsmarknaden förväntar. En majoritet föredrar trygghet framför *tidsbegränsade anställningsvillkor och projektanställningar*. Något som premieras är fast anställning och god lön.⁵⁴

Beträffande ungdomars motiv bakom att välja ett yrke söker de i störst utsträckning följande: *intressanta ämnen, möjligheter efter utbildningen, möjligheter att klara studierna, föräldrars och kamraters synpunkter*.⁵⁵

Härefter följer forskning om hur vägen efter gymnasiet ser ut fokuserat vid Göteborgs universitet. Marianne Leffler, Joseph Schaller och Lennart Weibull har forskat kring vilka studenterna vid Göteborgs universitet är. Deras resultat presenteras i *Studentbarometern 2010*.⁵⁶ Syftet med Studentbarometern är att öka kunskapen om personalens arbetsmiljö och studenternas studieförhållanden. Populationen är studenter under höstterminen 2009, urvalet bestod av 10 000 personer⁵⁷ varav totalt 3 391 studenter besvarade enkäten.⁵⁸ Vid undersökningen Studentbarometern 2010 framkom följande beträffande könsfördelningen av studenter vid Göteborgs universitet. I högst utsträckning läser män vid IT-fakultet, 54 procent, följt av Handelshögskolan där 39 procent är män. Kvinnor å andra sidan studerar i högst utsträckning vid den Utbildningsvetenskapliga fakulteten följt av Sahlgrenska akademien. På tredje plats bland kvinnorna kommer Samhällsvetenskapliga fakulteten, vilket är intressant då endast 23 procent av respondenterna vid samma fakultet är män.⁵⁹

Utbildningsdepartementet har utrett vad ungdomar som inte arbetar eller studerar gör. I *SOU 2013:74 Unga som varken arbetar eller studerar - statistik, stöd och samverkan* förklaras att ungdomars situation på arbetsmarknaden har förändrats. Faktorer som redovisas är att ungdomars *etableringsålder har ökat, arbetslösheten är högre och att arbetsmarknad är mer instabil*. Därtill har kraven på utbildning ökat, vilket gör att unga har allt svårare att ta sig in på arbetsmarknaden. Ungdomar med gymnasieutbildning klarar sig relativt bra på arbetsmarknaden, medan de som avbryter eller inte påbörjar gymnasiala studier har det svårare. Utredningen kartlägger och analyserar *det förebyggande arbetet, inklusive samverkansprojekt, som specifika insatser som riktas*

⁵² ibid. s. 57.

⁵³ ibid. s. 59.

⁵⁴ ibid. s. 58.

⁵⁵ ibid. s. 60.

⁵⁶ Leffler, Marianne; Schaller, Joseph; Weibull, Lennart *Göteborgs universitets Studentbarometer 2010 -Resultat från en undersökning av studenternas arbetsmiljö*. (2010) Utgiven av Göteborgs universitet. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: http://www.gu.se/digitalAssets/1329/1329049_studentbarometern2010.pdf, s. 145

⁵⁷ ibid. s. 3.

⁵⁸ ibid. s. 15.

⁵⁹ ibid. s. 145.

till gruppen unga som varken arbetar eller studerar.⁶⁰ Utredningens huvudsakliga resultat, beträffande åldersgruppen 20-24, ser ut på följande vis. Inledande förklaras att de individer som inte arbetar eller studerar befinner sig i olika situationer, flera är arbetssökande men av olika anledningar är arbetslösa. Flera ungdomar har kortvariga anställningar, vilket innebär att de är arbetslösa under korta perioder då de byter anställning. Ytterligare en orsak till att vissa unga inte arbetar eller studerar är att de är sjuka och därav ej kan ta anställning. Avslutande framhålls att andra är föräldralediga, eller nyanlända, men det finns också en del ungdomar som av olika anledningar saknar känd sysselsättning.⁶¹

2.4.2. Lärande och kunskapsuppdraget kopplat till didaktik

Inger Carlgren menar att kunskapsuppdraget, vilket den svenska skolan ansvarar för, samt katederundervisning där pedagogen matar sina kunskapsobjekt med kunskap, är i konflikt med såväl styrdokument samt kursplaner. Carlgren utvecklar sitt resonemang med exempelvis: *innebär kraven på elevinflytande en förändring av den starka hierarkiska ordning som karaktäriserar skolan i så hög grad och också kommit till uttryck i relationen mellan lärare och elev.* Denna ordning, då den används, bidrar till att pedagogen ger ännu mer förankring åt sin maktposition gentemot eleven. Ytterligare kritiserar Carlgren katederundervisning och påpekar att denna undervisningstekniken inte ligger i linje med uppdraget i form av att utveckla eleverna till att vara kritisk granskande, flexibla och självständiga medborgare.⁶²

2.3 Teoretiska utgångspunkter

I föreliggande studie undersöks hur eleverna vid en gymnasieskola ser på relationen mellan gymnasiestudier och sin yrkesmässiga framtid (strategier för att nå sina yrkesmässiga mål), samt hur de sätter ämneskunskaper från gymnasiestudierna i relation till sin yrkesmässiga framtid. De teoretiska utgångspunkterna vid uppsatsen är formade i en analysmodell där *social utbytesteori* är central, medan teori om *genus* och *yrkesstatus* är stödjande teorier.

2.3.1 Teoretiskt perspektiv på utbytesteori - nyttan i att utföra handlingar

Grunden för utbytesteori finns i social inlärningsteori.⁶³ Enligt utbytesteori är människan en rationell och kalkylerande varelse, då hon är en blandning mellan ekonomins varuutbyte och inlärningspsykologins förstärkning.⁶⁴ Teoretikern George Homans är den största företrädaren av utbytesteori⁶⁵ och menar att människor är egoistiska varelser som eftersträvar fördelar och försöker undvika det som uppfattas som ofördelaktigt. De konsekvenser vi upplever efter vårt handlande är

⁶⁰ SOU 2013:74 *Unga som varken arbetar eller studerar - statistik, stöd och samverkan, sammanfattning*. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/16745/a/226179>

⁶¹ SOU 2013:74 *Unga som varken arbetar eller studerar - statistik, stöd och samverkan*, Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/22/61/79/0a086bba.pdf> 121ff.

⁶² Carlgren, Ingrid (2005) Vad har hänt med läraryrket? i *Boken om pedagogerna* (red. Forsell, Anna) Stockholm: Liber AB. 5:e uppl. s. 272.

⁶³ Helkama, Klaus; Myllyniemi, Rauni; Liebkind, Karmela (2000) *Socialpsykologi - en introduktion*. Malmö: Liber. s. 55.

⁶⁴ Nilsson, Björn (1996) *Socialpsykologi : Utveckling och perspektiv*, Lund: Studentlitteratur. s. 153.

⁶⁵ Angelöw, Bosse;Jonsson, Thom (2000) *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur. 2 Uppl. s. 38.

grunden för vårt handlings- och tankesätt.⁶⁶ Enligt utbyteteori förklaras sociala relationer med att vi människor har en egoistisk strävan efter egen vinning.⁶⁷ Vi strävar efter att maximera vinsten till en så låg kostnad som möjligt. Sociala kontakter knyter vi med människor som kan förmedla värdefulla belöningar, vi söker oss till en social relation för den förväntade avkastningen.⁶⁸ Inom utbyteteori används ekonomiska termer i form av *nytta*, *kostnader*, *vinst* samt *förlust*.⁶⁹ Då individer tänker kring vinst och förlust av en handling sker ett köpslående.⁶⁹ Utbytet kan bestå av materiella resurser, handlingar, uppmärksamhet, idéer, enighet, prestige, bekräftelse, sammanhållning och trygghet. Utbytet är ett uttryck för makt och integration i samhället. Det är viktigt att poängtera att med ett socialt utbyte är beteendet inriktat på ett mål som enbart kan uppnås via samspel.⁷⁰ Vidare måste utbytet som sker vara rättvist om belöningen står i proportion till de bidrag som de olika parterna kommit med, benämnt *distributiv rättvisa*.⁷¹ Homans för fram 5 teser kring utbyteteori, inledande menar Homans att vi individer endast ”engagerar oss i aktioner som är belönande. Graden av engagemang beror på hur snart man kan få någon form av belöning och hur stor belöningen är.” Människor är exempelvis benägna att ägna sig åt högskolestudier därför att de på så vis kan få bättre och högre betalda arbeten. Den andra tesen är att individen är benägen att utföra handlingen ytterligare en gång då den belönas. Den tredje tesen påvisar att du blir mer benägen att utföra en handling, desto fler gånger du förvägrats den och ej uppnått den. Å andra sidan blir du alltmer ointresserad av en handling desto mer individen mättats av den, exempelvis om du äter pizza en dag så har du inte samma begär dagen efter.⁷² Den fjärde tesen menar att då en person inte uppnår en belöning blir denne arg eller frustrerad, men om en person uppnår en oförväntad belöning blir denne glad och lycklig. Den avslutande femte tesen menar att desto högre individen värderar belöningen vid en viss handling, desto mer benägen blir individen att utföra den. Denna teori, utbyteteori, har dock mött kritik av den finske socialpsykologen Antti Eskola som ställer sig mycket kritisk och menar att *dess begränsningar blir tydliga när man ställer sig frågan hur de egoistiska individerna, som hela tiden strävar efter egen fördel, kan samarbeta och fatta gemensamma beslut*.⁷³

Utbyteteori är relevant att koppla till föreliggande studie då vi undersöker hur eleverna upplever relationen mellan gymnasiestudier och sin yrkesmässiga framtid. Detta kan exempelvis kopplas till Homans teser om varför vi väljer att engagera oss i högskolestudier, istället för att ”hoppa av” skolan efter gymnasiet. Därtill ligger utbyteteori i linje med hur eleverna ser på ämneskunskapernas relevans, har vi exempelvis nytta av algebra efter gymnasiet? Vad, och varför, känner eleverna nytta av olika ämnen och vilka anses lämpliga att tillämpa av eleverna? Ytterligare blir utbyteteori en förklaringsmodell till hur gymnasieelever lägger ut sin strategi för att nå sin, eventuella, önskade yrkesmässiga framtid. Om en elev exempelvis värderar att läsa upp sina studier

⁶⁶ Helkama, Klaus; Myllyniemi, Rauni; Liebkind, Karmela (2000) s. 55.

⁶⁷ ibid.

⁶⁸ ibid. s. 56.

⁶⁹ ibid.

⁷⁰ Nilsson, Björn (1996) s. 154.

⁷¹ ibid. s. 155.

⁷² Angelöw, Bosse; Jonsson, Thom (2000) s. 38.

⁷³ ibid. s. 39.

under sommaren för att komma in på en högskoleutbildning kan det förklaras med Homans femtes.

2.3.2 Genus

Inledande skiljer sociologer på *kön* och *genus*. Sociologer gör distinktionen mellan kön med fokus på biologiska och anatomiska skillnader, *genus* å andra sidan avser den *sociala könsrollen*. Anthony Giddens påpekar att det är av vikt att skilja dem åt då många könsskillnader ej är av biologiskt ursprung. Genus är den könsroll som *individerna antar* och innebär psykologiska, sociala och kulturella skillnader. Genusbegreppet är kopplat till *sociala konstruktioner* vilka sätter ramarna för vad som uppfattas som manligt respektive kvinnligt.⁷⁴ Ytterligare en förklaring bakom könsskillnader är *genussocialisation* vilket betyder att inläringen av könsroller sker via socialisationsagenter såsom familj och massmedia. Detta synsätt innebär att ett barn lär och utvecklar könsroll under levnadsåren och sociala normer och förväntningar internaliseras i barnet.⁷⁵ Sociologer har dock framfört kritik gentemot teori om socialisation och könsroller. De menar att vi bör betrakta kön och genus som *kulturellt skapade produkter* istället biologiskt nedärvt och genus. Sociologerna som framhåller kritiken menar kortfattat att den sociala könsrollen helt är en social skapelse som saknar *fast 'essens'*. Den mänskliga kroppen är på så vis utsatt för sociala krafter som formar och förändrar på flertalet sätt. Genom detta synsätt accepterar på så sätt vissa teoretiker, underförstått, att det finns en biologisk grund för könsskillnader. De teoretiker som anser att genus och könsroll är en social konstruktion tar istället avstånd från denna syn. De menar istället att könsrollsidentiteten utvecklas genom *upplevda könsskillnader som finns i samhället och som i sin tur bidrar till att forma och upprätthålla dessa skillnader*. I ett samhälle där uppfattningar av att kvinnlighet är att ha långt hår och att vara timid kommer kvinnor att uppmuntras mot att utforma en kroppsuppfattning och beteendemönster som ligger i linje med det. (Connell, 1987; Scott & Morgan; Butler, 1999)⁷⁶

De teoretiska begreppen *genus* samt *genussocialisation* appliceras i föreliggande uppsats som ett verktyg för att förklara och beskriva hur gymnasiestudenterna resonerar då de väljer karriärväg. Går de i linje med de typiska ramarna för de kvinnliga och manliga normerna för vad en kvinna respektive man ska arbeta med eller faller de 'utanför' och väljer något utanför den sociala könsrollen? Vid studien utgör teori om genus en stödjande gren av analysmodellen, då den måhända förklarar elevernas yrkesval.

2.3.3 Yrkesstatus i samhället

Ett yrke klassificeras på olika vis. Den officiella versionen finns i Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK). I SSYK ordnas yrken efter *gemensamma egenskaper, kvalifikationsnivåer och specialiseringar* (Svensson 2003:33; Hansen 2001).⁷⁷ Vidare relaterar ett yrkes kvalifikationsnivå till dess utbildningsnivå. Ytterligare ett vis att ordna yrken är att låta

⁷⁴ Giddens, Anthony (2007) *Sociologi*. Studentlitteratur: Lund. s. 370.

⁷⁵ *ibid.* s. 371.

⁷⁶ *ibid.* s. 373.

⁷⁷ Ulfsdotter Eriksson, Ylva. (2006). *Yrke, Status & Genus - En sociologisk studie om yrken på en segregerad arbetsmarknad*. (Doktorsavhandling/Doctoral Dissertation at the Department of Sociology, Göteborg University, No 29) Tryck: Intellecta DocuSys Göteborg. Andra bearbetade upplagan. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16843/4/gupea_2077_16843_4.pdf s. 24.

allmänheten bedöma yrken och därefter, utifrån utfall, skapa yrkesrangordningar. Fortsatt bygger uppfattningar om yrken på de egenskaper som tillskrivs ett yrke av individer. Exempel på egenskaper kan vara följande: *utbildnings- och kompetenskrav; fysiska, psykiska och sociala arbetsvillkor; belöningar samt prestige*.⁷⁸ Uppfattningen om vad *yrkesstatus* innefattar två delar, *kunskap* och *värdering*. Med *kunskap* avses exempelvis de erfarenheter samt den position yrket innebär, *värdering* å andra sidan är beroende av kunskap eftersom de värderingar vi har byggs på den kunskap du besitter vid en befattning. Robert A. Rothman (R. Rothman i Ulfsdotter Eriksson. 2002:119) å andra sidan gör en annan indelning då det gäller bedömning av yrkesstatus och menar att yrkesstatus på en analytisk nivå kan definieras utifrån två olika processer: *tillskriven* och *förvärvad status*. Den tillskrivna statusen⁷⁹ har yrket fått genom socialisation, det vill säga processen då individer lär sig kulturella och sociala mönster vid en kultur. Genom socialisation får olika arbeten olika grader av visad respekt. Ytterligare har media och dess skildring en stor betydelse beträffande vilken status ett yrke tillskrivs. *Förvärvad status* är kopplad till hur man karakteriserar ett yrke, men även faktorer som människor har nämnt då de bedömer ett yrke. Exempel på detta kan vara: *krav på utbildning, lönenivå, arbetsuppgifter samt arbetsförhållanden*.⁸⁰ En hög lön, lång utbildning, bra arbetsförhållanden samt förmåner av olika typer utgör faktorer som ger ett yrke en högre yrkesstatus.⁸¹ Att tillämpa det teoretiska begreppet yrkesstatus som stödjande teori i följande studie motiveras med att förstå hur elever betraktar ett framtida yrkesval och hur de värderar yrket samt vägen till det. Därtill blir yrkesstatus en förklaring till hur yrken värderas hierarkiskt, samt utefter vilka grunder.

I diskussionskapitlet kommer vi nämna de två stödjande teorierna av vår analysmodell, men utbytesteorin kommer utgöra det centrala därför att det är utbytesteorin som vårt syfte och frågeställning grundas i.

⁷⁸ Svensson, Lennart G. (2003) "Yrkes- och professionssociologi" i Blomsterberg, M, Soidre, T (red) *Reflektioner. Perspektiv i forskning om arbetsliv och arbetsmarknad*. Forskningsrapport nr 126. Sociologiska institutionen. Göteborgs universitet. s. 34.

⁷⁹ Ulfsdotter Eriksson, Ylva. (2006). s. 26. Ulfsdotter Eriksson påpekar att begreppet *status* definieras som "ställning, läge och anseende." Hon påpekar att detta är definitioner vi menar till vardags och att status är mätbart i form av exempelvis lönenivå eller hur lång utbildning ett yrke kräver.

⁸⁰ *ibid.* s. 25.

⁸¹ *ibid.* s. 26.

3. Metod och material

Vi har valt att göra en intervjustudie där syftet var att undersöka hur elever vid en gymnasieskola betraktar sina gymnasiestudier, mer specifikt ämneskunskaper, i relation till sin yrkesmässiga framtid. Vi har genomfört kvalitativa samtalsintervjuer med tio gymnasieelever på en fristående gymnasieskola. Uppsatsens metodkapitel är uppdelat i tre delar. I delkapitel 3.1 motiveras vår intervjustudie, i delkapitel 3.2 förklaras vårt urval och tillvägagångssätt och i delkapitel 3.3 diskuteras de eventuella intervjuareffekter som kan uppstå. I delkapitel 3.4 presenteras hur vårt resultatkapitel är uppbyggt.

Vi har haft för avsikt att vara så hederliga som möjligt i vår förmedling och hantering av de deltagande gymnasieelevernas svar.

3.1 Metod intervjustudie

Vi genomför en *deskriptiv studie*, en beskrivande studie, där vi undersöker, och försöker förmedla, hur elever vid en gymnasieskola betraktar sina gymnasiestudier, ämneskunskapsmässigt, i relation till sin yrkesmässiga framtid med hjälp av de svar informanterna genererat.⁸² För att utföra denna studie valde vi att genomföra kvalitativa intervjuer, detta därför att vi inte sökt efter ett mätbart resultat, utan istället strävade efter att undersöka på ett mer djupgående plan.⁸³ Empirin i vår studie står de tio gymnasieelever vi intervjuat för. Vi har genomfört enskilda samtalsintervjuer som medel för att besvara vårt syfte och våra frågeställningar. Dessa enskilda samtalsintervjuer har vi genomfört med motiveringen att de ger möjlighet för informanten att framställa utvecklade, och eventuellt också oväntade, svar.

3.1.1 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Samtalsintervjuer ger även möjlighet till den som intervjuar att följa upp med följdfrågor för att öka studiens validitet, samt att tydliggöra om någonting är oklart under intervjuens gång.⁸⁴ Med hjälp av intervjuguiden ökar studiens reliabilitet, det vill säga att resultatet skulle bli ungefär detsamma vid en upprepad studie. Ytterligare skulle detta främja generaliserbarheten, resultatet skulle förhoppningsvis bli liknande vid en studie med andra författare.⁸⁵ I tillägg har vi genomfört en så kallad semistrukturerad intervju, alltså en intervju där alla informanter i grunden får besvara samma frågor och där majoriteten av frågorna har öppna svarsalternativ (se Bilaga 3, *Intervjuguide*).⁸⁶

3.2 Urval och tillvägagångssätt

Studien genomfördes på en relativt liten, fristående gymnasieskola i en större stad i Västsverige. Att intervjuerna genomfördes på just denna gymnasieskola beror på personliga kontakter, samt den stora programbredd skolan erbjuder inom både studieförberedande och yrkesförberedande gymnasieprogram. De första kontakterna togs med hjälp av ett *missivbrev* (se Bilaga 1, *Missivbrev*).

⁸² Maria, Björklund; Ulf, Paulsson (2003) *Seminarieboken – att skriva, presentera och opponera*. Lund: Studentlitteratur. s. 58.

⁸³ Knut Halvorsen (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund. Studentlitteratur. s. 78.

⁸⁴ Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena (2012) *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm, Norstedts juridik AB. 4 uppl. s. 251.

⁸⁵ *ibid.* s. 89

⁸⁶ Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund. Studentlitteratur. s. 34-41.

till skolledningen i oktober månad. Kontakten övergick efter det telefonledes. Intervjuerna genomfördes med eleverna i december. Samtliga informanter har både muntligen och skriftligen informerats om studiens form och syfte, och de har alla skrivit under *informerat samtycke* (se Bilaga 2, *Informerat samtycke*). Informanterna är 16 år eller äldre.^{87 88}

Alla gymnasieelever som medverkat i studien har så gjort på egen fri vilja utanför lektionssituationen, antingen under en håltimma eller efter skoldagens slut. Vilka elever som deltagit är helt slumpmässigt, vi intervjuade de tio första som kunde och ville medverka. Någoting vi själva styrt över är elevernas programtillhörighet. Urvalet motiveras med att då vi ville intervju två elever från varje gymnasieprogram representerade på skolan tillfrågade vi dem om medverkan utifrån det gymnasieprogram de studerar på. Vi vill dock återigen poängtera att vem vi tillfrågade, förutom programtillhörighet, var helt slumpmässigt.

Varje intervju har genomförts i ett ostört klassrum med eleverna en och en. Intervjuerna tog mellan 20-40 minuter var. I vår pilotstudie valde vi att båda två medverka i intervjusituationen, men efter samtal sinsemellan bestämde vi att enbart en av oss skulle närvara i fortsättningen. Vi tog detta beslut med motiveringen att informanterna skulle känna större förtroende och känna sig mer avslappnade i ett enskilt samtal mellan fyra ögon. För dokumentationens skull valde vi att, med samtliga informanters tillstånd, spela in intervjuerna med en så kallad bandspelare. Inspelningarna har varit i säkert förvar och ingen annan, förutom vi själva, har haft tillgång till dessa. Fördelen med inspelning är möjligheten till återuppspelning och den chans till korrekt transkribering, och då även mer utförlig analys, det ger.⁸⁹ Efter varje intervju har vi alltså transkriberat dessa. Innan vi påbörjade arbetet med transkriberingarna hade vi en diskussion angående vad som skulle vara med i dem. Vi gjorde en avvägning och bestämde att, förutom allt som sades under intervjuerna, skulle vi även skriva in väsentliga ljudyttringar så som tvekande vid svar, omformuleringar och upprepningar. Vi vill förmedla en så sanningsenlig bild av informanterna och deras svar som möjligt, varför då är anledningen till att vi valt att inte utelämna någonting av deras ursprungliga svar när de exempelvis formulerat om sina svar eller ändrat sig längre fram i intervjun. Vid tillfällen då exempelvis informanters mobiltelefoner ringt, eller någon knackat frågandes på dörren har vi valt att utelämna detta. Vi har lyssnat på varje inspelning ett flertal gånger för att vara säkra på att transkriberingarna blivit korrekt utförda. Gällande analysförfarandet har vi, fortfarande med målet att vara så hederliga som möjligt, av utrymmesskäl aktivt sökt efter mönster, tendenser, skillnader och motsättningar i vårt empiriska material för att sammanställa detta i denna rapport.

3.3 Intervjuareffekter

Esaiasson et al. resonerar kring huruvida informanter i en intervjusituation anpassar sina svar efter vad som ligger i linje med det eventuellt förväntade. De menar dessutom att det alltid finns risk att den som intervjuar påverkar den som intervjuas, de talar om en medveten såväl som omedveten eventuell effekt från intervjuaren.⁹⁰ Esaiasson et al menar att denna eventuella påverkan är oundviklig, samt att den är svår att kontrollera, men att det är viktigt att ha detta i bakhuvudet när man genomför och läser undersökningar av liknande karaktär.

⁸⁷ Codex - regler och riktlinjer för forskning. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/manniska1.shtml>

⁸⁸ Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena (2012) s. 178.

⁸⁹ Lilliestam, Anna-Lena. (2013). *Aktör och struktur i historieundervisning. Om utveckling av elevers historiska resoneringar*. Göteborg. Centrum för utbildningsvetenskap och lärarforskning, CUL.

⁹⁰ Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena (2012) s. 235.

När man genomför intervjuer finns alternativet att genomföra dessa i så kallade *fokusgrupper*. Vi valde bort detta då vi ansåg att risken att informanterna kunde hämma varandra var för stor.⁹¹

3.4 Resultatkapitlets struktur

Vi har intervjuat elever från fem gymnasieprogram med två elever ifrån varje program, totalt tio intervjuer. De gymnasieprogram som är representerade i uppsatsen är samhällsvetenskapsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, ekonomiprogrammet, idrottsinriktning och yrkesförberedande program (i form av hotell- och turismprogrammet och handel- och administrationsprogrammet). För att anonymisera de deltagande informanterna valde vi att ge dem utbytbara namn i form av i Sverige vanliga mans- och kvinnonamn i alfabetisk ordning. Vi har intervjuat tio gymnasieelever, varav fem av dem är kvinnor och fyra är män. På grund av tekniska problem med transkriberingen av den tionde informanten är denne utelämnad. För kvinnorna har vi använt följande fem namn: Anna, Barbro, Cecilia, Denise och Emma. För männen har vi använt: Adam, Bertil, Caesar och David.

När vi i resultatkapitlet citerar informanterna är texten kursiverad. Kortare citat flyter löpande i texten, medan längre citat har ett annat format. Vi har valt att dela upp empirin informant för informant för att besvara vår frågeställning, och kommer därför inte ange referens/använda fotnotter i kapitel 4, Resultat.

⁹¹ *ibid.* s. 318ff.

4. Resultat

Vi har valt att redovisa vårt empiriska material utefter vår syftesformulering och vår frågeställning. Syftet med föreliggande uppsats är att undersöka hur elever vid en gymnasieskola betraktar sina gymnasiestudier, mer specifikt ämneskunskaper, i relation till sin yrkesmässiga framtid.

Våra frågeställningar var:

1. *Hur resonerar gymnasieelever om sina gymnasiestudier i relation till sin yrkesmässiga framtid? (strategier och för att nå sitt önskade yrke)*
2. *Hur resonerar gymnasieelever kring sina framtidsplaner i relation till ämnesinnehållet i deras valda gymnasieprogram?*

Yrkesförberedande utbildning, elev 1.

Anna är 16 år och går sitt första år på handels- och administrationsprogrammet. Hon går en yrkesförberedande utbildning vilket innebär att hon inte får rätt behörighet att studera vidare på högskola per automatik, utan hon måste läsa till de kurser som saknas om hon vill studera vidare. Anna förklarar att hon har som mål att skaffa sig en så bra utbildning som möjligt innan hon kommer ut i arbetslivet. Hon har valt att nästa år läsa till de ämnen som saknas i hennes nuvarande utbildning för att hon ska bli behörig till högskolestudier. Hon förklarar att hon utöver det kommer läsa in ytterligare kurser på Komvux och göra högskoleprovet. Som framtida yrke tänker sig Anna psykolog. På frågan om hon har någon strategi för att nå sitt yrkesmål svarar hon

Jag vill plugga vidare [...] så då tänkte jag psykolog. Men annars jag tänker jag typ något inom handel. Jag ska ju läsa klart det här, och så ska jag lägga till de kurserna som krävs för behörighet och efter det kan jag skaffa ett lite mindre jobb och så ska jag söka in. Det är väldigt liten chans att jag kommer in, och så kan jag söka in varje år, eftersom jag redan har utbildning kan jag ju jobba, så går jag inte back någonting. [...] det är därför jag går handel istället för samhäll.

Just handel- och administrationsprogrammet var i hennes ögon ett strategiskt val, hon känner att hennes yrkesutbildning inom handels- och administrationsprogrammet är relevant även fast hon i nuläget inte vill arbeta inom den branschen. Hon säger *jag går ju handel och det är ju lite om hur man startar handel och hur en butik fungerar, och blir jag psykolog så kan jag ju starta mitt egna företag inom det*. Under intervjuens gång framgår att Anna haft som mål att arbeta som psykolog redan sedan grundskolan, och vi frågar därför om varför hon inte valde att välja ett studieförberedande gymnasieprogram

man vet ju aldrig vad som händer om tre år, jag vet inte om jag orkar plugga, och vad händer om jag inte orkar plugga och då har jag ingenting, och då tänkte jag handel, och det är nästan samma saker och då borde det funka.

Anna meddelar att hon ämnar söka in till högskolan direkt efter studenten. Anledningen till det är att den årskull hon tillhör är relativt liten, och att hon därför hoppas ha större chans att bli antagen om det är färre sökande just det året.

På frågan om det finns något skolämne som känns irrelevant för framtiden, oavsett yrkesval, säger Anna att hon tycker att alla skolämnena är viktiga, men att hon tycker att specialiseringar och fördjupningar med fördel skulle kunna vara individuella, exempelvis berättar hon att hon tycker att matematik är *ganska onödigt* därför att hon redan nu vet att hon aldrig kommer använda de kunskaperna när hon tagit studenten.

Yrkesförberedande utbildning, elev 2.

Barbro läser första året på hotell- och turismprogrammet och vill i framtiden arbeta som reseledare. Hon tänkte noga över sitt gymnasieval och valde program innan hon valde skola.

Jag ville studera på den här specifika linjen och då fanns den bara på tre olika skolor, och sen körde jag på utslagningsmetoden. Jag var här på öppet hus. Jag kände direkt att jag trivdes här så det fick bli det. [...] Så jag hade tur, den är liten, den har inte jättemycket elever och jag kan få den hjälp jag behöver.

Barbro blir reseledare genom sin yrkesutbildning och berättar att det första hon ska göra efter studenten är att söka jobb. Hon förklarar sin uttänkta strategi från gymnasiestudier till arbete:

Först och främst hade jag väl försökt ta mig tiden att leta upp hotell. Vi får ju lite kontakter sen. Om vi säger att jag nu går i trean så har vi praktiserat på olika hotell, och då skulle jag försöka ta kontakten och prata med dem först och främst, och kanske få jobb där så länge till dess att jag fortsätter leta jobb hos olika resebyråer och sånt.

Hon förklarar att hon tycker det är viktigt att studera på gymnasiet för att få en bra grund, och att hon ville studera på gymnasiet för att få jobb i framtiden. Hon berättar även att hon också planerar att *läsa vidare* [till högskolebehörighet] *så att jag har en grund så jag kan gå vidare in på högskola, men jag vill ju först och främst ut och jobba*. Vidare förklarar informanten att anledningen till att hon tänker på framtida högskolestudier är *ifall det är så att jag tröttnar på mitt yrke eller känner att det inte alls är vad jag ville göra, då vill jag ha möjligheten att läsa in på en högskola*.

Barbro är glad över att gå utbildningen. Hon tycker att de ämneskunskaper hon lär sig i allra högsta grad är relevanta inför hennes yrkesliv, just eftersom hon blir utbildad till det hon vill arbeta som, och hon framhåller att hon har som plan att arbeta som reseledare större delen av livet.

Barbro väljer, liksom Anna, att berätta att hon finner matematik *orelevant* [sic] och att hon inte förstår varför hon ska lära sig det, mer än att det ingår i behörighetskraven till eventuella högskolestudier.

Samhällsvetenskapsprogrammet, elev 1.

Adam läser sitt sista år på samhällsvetenskapsprogrammet. Han valde att byta från en annan gymnasieskola i Göteborg då han ansåg att han inte fick tillräckligt med hjälp. Adam menar att om man, som han, har tur med att ha föräldrarna i livet och ett tryggt hem så finns det ingen anledning att inte studera på gymnasiet. Han förklarar att den enda anledningen till att välja bort gymnasiestudier skulle vara om man var utan föräldrar och behövde börja jobba för att tjäna pengar till sin överlevnad.

Adam spelar mycket fotboll på sin fritid och han framhåller att just fotbollen är det som utvecklar honom till att bli den han är idag och den han kommer vara i framtiden. Adam vill därför gärna arbeta med något inom idrott. Det lutar år idrottslärare eller sjukgymnast. På frågan om han har tänkt något på hur skulle kunna nå något av sina yrkesmål efter studenten svarar han att han har en strategi för att bli idrottslärare. Han berättar att han känner en lärare väl på en annan gymnasieskola och att han avser att bli lärare där genom kontakter. Adam menar att hans kunskaper inom fotbollen är det som kommer hjälpa honom att få jobb som idrottslärare, och att mycket av det han läser på gymnasiet inte kommer vara till så stor hjälp i framtiden. När vi intervjuade Adam var han inte medveten om att det krävs lärarlegitimation och lärarutbildning för att arbeta som idrottslärare, och han inser under intervjuens gång att det är studier på högskolenivå som gäller. I slutet av intervjun berättar Adam att han förmodligen inte kommer ha rätt behörighet för att bli idrottslärare *om det är så att man går efter betygen* och *om det är så att den fotbolls- och sociala*

kompetens som Adam anser sig ha inte räcker till. Han påpekar att han *lika gärna kunde ha blivit fotbollstränare, eftersom jag är jag*, men menar att han gärna vill undervisa.

På frågan om hans gymnasiestudier varit en hjälp för honom att nå sitt yrkesmål som idrottslärare, svarar Adam att skolan varit en hjälp för honom på ett socialt plan, men att de ämnen han läst och de ämneskunskaper han tillgodosett sig känns *riktigt onödiga* och som *överkurs*. Han framhåller att det finns ett skolämne som han tycker är relevant för sin kommande yrkesroll och det är Idrott och hälsa, ett ämne som skolan, enligt Adams utsago, inte kunnat schemalägga eller anställa personal till, så han har inte undervisats i det på gymnasiet.

När vi frågar honom om hur han ser på vägen från gymnasieskola till arbete och yrkesliv, känner han sig lite tveksam kring högskola och förklarar att det *där beror det ju helt på hur min karriär blir med fotbollen, där måste jag vara redo att satsa. Om inte jag är redo så blir det ju så, och då får jag ju satsa på fotbollen helt och hållet, 100 procent*. Han förklarar också att högskolan alltid finns kvar om det skulle gå dåligt med fotbollskarriären, och likaså gymnasiebehörigheten. Avslutande påpekar han att han avser att söka in till hösten 2014, men att det beror på fotbollen och att högskolan blir ett andra alternativ.

Samhällsvetenskapsprogrammet, elev 2.

Cecilia läser första året på samhällsvetenskapsprogrammet, och valde det då det i hennes mening *håller alla dörrar öppna*. Senare under intervjun framgår att hon valde naturvetenskapsprogrammet när hon först valde gymnasium, men att hon efter ett par veckor valde att byta program då hon ansåg att naturvetenskapsprogrammet var allt för ansträngande. Cecilia berättar att hon i framtiden antingen vill arbeta som barnpsykolog, eller som kock. Hon förklarar att om hon fullföljer sina drömmar om kockyrket kommer hon läsa vid en folkhögskola. Cecilia berättar också att hon *på ett ungefär* vet hur hon ska gå tillväga för att bli psykolog om det är det yrket som i slutändan blir det aktuella *Jag har ju kollat på en del psykolog- och socionomlinjer och sånt, och det kan man ju läsa. Det fungerar...* Om Cecilia tog studenten i år skulle hennes första steg vara att söka till GMU, grundläggande militär utbildning. Hon motiverar detta val med att det *är ju en väldigt bra erfarenhet. Det handlar inte om att vara för krig eller så, utan att få utmana sig själv fysiskt och psyksikt, och det är intressant och det är bra meriter*. Vidare betraktar informanten GMU som en språngbräda från gymnasiet till högskolan. Efter GMU planerar Cecilia att studera, och om hon då inte vet vad hon vill studera ännu, kommer hon välja att studera en termin i något annat. Informanten förklarar även att hon har *kollat upp lite kurser och så, och så kan man jobba som det, och sen kan man söka till psykolog då*.

Cecilia tycker att samhällsvetenskapsprogrammet är en bra grund om hon väljer att bli barnpsykolog och att majoriteten av de ämneskunskaper hon tillgodoser sig på gymnasieprogrammet är relevanta för yrket. Hon berättar dock att om hon skulle välja att bli kock så måste hon börja om på noll efter studenten, då inget av det hon studerat på gymnasiet, enligt henne själv, egentligen är applicerbart inom kockyrket. Angående de skolämnena som inte känns relevanta för hennes egen skolgång och framtid förklarar hon

Jag tror att det [vissa skolämnena, anm.] kan vara överflödigt beroende på vad man har för mål senare och vad man vill jobba med, för att vissa ämnen känner man att det kommer jag inte läsa så som sen, och som jag inte är intresserad av, men för andra människor är det kanske viktigt liksom. [...] Ja kanske geografi tycker jag är onödigt, men, eller jag, det är ju bra att kunna sådana saker, men det är ju inget jag kommer behöva sen i framtida yrken eller utbildningar.

En kunskap Cecilia väljer att lyfta fram som någon hon saknar från sin utbildning är retorik, att få möjlighet att utveckla sina kunskaper i att bli en bra talare. Hon framhåller att förmågan att våga

och vilja tala framför grupp är en *stor brist i Sverige* och att det är någonting som gymnasieskolan borde fokusera mer på. Cecilia förklarar även att hon gärna sett att möjligheten till att läsa kurser från andra gymnasieprogram och inriktningar vore större. Personligen hade Cecilia gärna läst både samhällsvetenskapsprogrammet och naturvetenskapsprogrammet för att efter studenten ha större möjlighet att kunna läsa det hon vill på högskolan. Hon understryker att hon tycker det är ett problem att man redan som 14- eller 15-åring tvingas utesluta vissa yrkeslinjer. Som lösning på problemet föreslår hon ett gymnasieprogram *som är baserad på grundskolan, att den är en mer allmän linje som erbjuder många kurser och så är den längre, låt oss säga 4 år kanske, så hade man kunnat få in mer kurser i en och samma linje.*

Idrottsinriktning, elev 1.

Bertil studerar sitt sista år på idrottsinriktning. Hans inriktning är basket. Utbildningen innebär att han bland annat tränar basket och undervisas i fysiologi, näringslära, idrottspsykologi samt ledarskap. Han gjorde ett aktivt val då han valde sitt nuvarande gymnasium, men han började först på en annan gymnasieskola, och valde att byta till sin nuvarande skola förra terminen. Valet grundades i *Alla mina polare gick hit... så jag var själv kvar på XXX-gymnasiet.. så jag bytte hit. Sen fanns det basket här också, så det var därför.* Under intervjuens gång framgår att många av Bertils familjemedlemmar är musikintresserade, och att Bertil själv är intresserad av en karriär inom musik. Han strävar efter att få arbeta som artist efter gymnasiet, om det inte skulle gå bra med basketen. På frågan om han funderat på det estetiska programmet svarar han att vid tidpunkten när han valde gymnasieprogram var basketintresset större än musiken. När det kommer till yrkesval är det, enligt Bertil, enbart hans intresse som avgör. Angående strategier för att nå ut i yrkeslivet berättar Bertil följande:

Eh..Jag tror att det är lite annorlunda i musikvärlden, för det handlar väldigt mycket om kontakter. Asså om du bara får in en fot så inom kanske musikgöteborg eller så, då ger det att du genast får mycket mer chanser än om du inte skulle ha det så.. Så någon specifik plan eller så, det har jag inte riktigt men jag tror alltså att det som gäller där är att du känner rätt folk och så. Ah, och sen så måste du ju vara bra på det man gör också.. Men.. Det är talang och kontakter, det är det som spelar mest roll.

Om basketspel skulle bli aktuellt i framtiden framhåller han att det i så fall enbart handlar om tur. Han säger att *på den biten är det bara tur som gäller tror jag.. Att man inte skadar sig, asså det går inte att tänka på sånt. Annars kan man ju inte spela fullt ut. Och fokusera.. Vad vet jag.* Angående högskolestudier framhåller Bertil att vägen mellan gymnasiet och högskolan är oviss. Han berättar att han i alla fall till en början vill testa på något annat än att just studera efter studenten. Han kommer inte söka in till högskolan efter studenten, men han är inte främmande för det efter några år av jobb. Han menar att *högskola inte är något man måste göra, inte i Sverige.* Vidare berättar han att *fast, jag vet inte om jag vill bo i Sverige heller.* Angående en studietid utomlands menar Bertil att *det hade varit kul men det är svårt att komma in där* [informanten syftar på collage studier i USA]. *Om man inte har stipendium då. Då är det svårt.*

Bertil menar att mycket på gymnasieskolan är alldeles för *onödigt*, han framhåller att framförallt matematiken är irrelevant då han själv *aldrig någonsin kommer förstå exempelvis algebra och ekvationer.* Ett skolämne Bertil nämner som han tycker är relevant för gymnasiet är hem- och konsumentkunskap, han menar att det vore bättre att läsa det som gymnasieelev än som grundskoleelev då ämnets grund är mer väsentligt för någon som snart ska flytta hemifrån än för yngre åldrar.

Idrottsinriktning, elev 2.

Caesar går även han sitt tredje och sista år på idrottsinriktning med inriktning basket. Han förklarar att han gjorde ett aktivt val då han valde gymnasiet, eftersom han bytte från en annan gymnasieskola i Göteborg då han ansåg att det var *typ sämst* där, men därtill bytte även några andra vänner också bort den aktuella skolan. Det framgick vid intervjun att det var möjligheten till idrottsprofil var den bidragande faktorn till bytet, inte skolan som sådan. Caesar berättar att han gått gymnasiet av följande anledning: *Aha.. eller.. Jag vet inte, jag har liksom gått gymnasiet för ändå.. Jag har liksom inte tänkt att inte gå gymnasiet för det hade varit värsta, såhär konstigt.* Vidare berättar han att om han inte skulle gått på gymnasiet skulle han satsat på basketen på heltid, men att det ändå inte vore ett alternativ då att inte studera på gymnasiet skulle vara *värsta tänkbara*. Just basket är någonting Caesar vill fortsätta med även i framtiden, gärna på proffsnivå i den amerikanska basketligan NBA. Caesar förklarar hur han ska gå tillväga för att bli basketproffs, han menar att *man tänker ju på sånt*.

Om man verkligen vill bli det, då gör man typ vad som helst för att bli det. Det handlar liksom inte om såhär tänka, typ "aa, nu måste jag göra så" Då vill man kanske inte bli det för då är det typ det enda man håller på med. Då behöver man inte ens tänka, för det är det man gör ändå.

Därtill påpekar han vikten av att spela så ofta och så bra som möjligt, *om man blir det, då blir man ju märkt och så .. Ja, då blir det bara så.* När vi frågar om han har en plan B inför sitt yrkesliv, om exempelvis en skada skulle uppstå, förklarar han att det

inte riktigt sånt jag går och tänker på.. Det är typ väldigt.. Eh.. Asså jag orkar typ inte tänka på det för då. Det är bara onödigt att tänka på det, jag tänker inte alls på det. Det är bara konstigt att tänka så. Jag vill liksom inte göra något annat så.. Jag vill inte tänka på det.

Beträffande att studera på högskola förklarar Caesar att han inte vill bo i Sverige, men att han inte vet om han vill studera på högskola eller inte. Då vi frågar honom om han skulle studera på högskolenivå bara för att säkra sig, så menar han att han ändå inte vill plugga. Han utvecklar resonemanget med att *det som man kan få ut av högskolan, man kan säker få ut jättemånga grejer av det, men många får bara ett vanligt jobb. Men jag vill inte ha det, så där är därför jag inte ens är intresserad av det.* Dock är informanten av åsikten att om man vill söka efter gymnasiet och bestämmer sig för det *är det ju bra att göra det så fort som möjligt.* Caesar förklarar vidare att även om det är *asnice att bara vila ett år, men det är bättre att utbilda sig. Åka till Australien i ett år.. det är nice.* Avslutande påpekar Caesar att det känns onödigt att plugga.

Han berättar att han hoppas att han får relevanta kunskaper på gymnasiet inför framtiden, men att han inte är säker på det. Caesar framhåller att han tycker mycket av gymnasiet går för långsamt samt att eleverna får för mycket tid till eget arbete, tid som egentligen inte används. Han funderar över vilka ämneskunskaper som egentligen är relevanta för hans framtid, och han nämner ett ämne som intressant och relevant tvärtemot övriga skolämnen. Matematik. Han säger såhär om ämnet *du behöver det för att liksom träna hjärnan.*

Ekonomiprogrammet, elev 1.

David är 17 år och idag går han på ekonomiprogrammet, men gick på en annan gymnasieskola och ett annat gymnasieprogram, teknikprogrammet, tidigare. Han ville byta program och då var det smidigare att byta skola. Han berättar att han bytte gymnasieprogram och skola på grund av att två vänner bytte till ett annat gymnasium. Dock valde han vid det andra gymnasiet att byta skola igen på grund av att de inte kunde erbjuda honom det program han efterfrågade. Han berättar att han

valde att läsa på teknikprogrammet av eget intresse, men att han valde att byta då han ansåg att fysikämnet inte var tillräckligt roligt, så han bytte till ekonomi vilket *det bara blev*. David berättar att hans föräldrar ville att han skulle läsa på ekonomiprogrammet, och att föräldrarna motiverade det med att det var *bra* och att det *väger upp*. Informanten själv anser att det ger bredd att läsa ekonomi, men att han inte ser en yrkesverksam framtid som ekonom utan mer inom teknik, helst då som pilot. Han kan även tänka sig att bli polis och motiverar det med att det känns spännande. David framhåller att någonting som är positivt med att bli pilot är att man inte behöver kämpa med sina gymnasiebetyg för att bli det, utan att man köper sin utbildning på en skola i Sverige eller utomlands. Han menar att det han studerar på gymnasiet inte är betydelsefullt för hans framtida yrkesliv som pilot. Han poängterar att det han lärt sig på gymnasiet som han kan använda sig av i framtiden är att vara *försiktig, noggrann och ordningsam*, egenskaper han framhåller som positiva. Han säger *vettifan om jag lärt mig så mycket här kanske. [...] Gymnasiet har väl inte givit så jättejättemycket får jag väl ändå säga*. David berättar också att de tekniska för- och ämneskunskaper som krävs för att bli pilot har han läst in på egen hand, av eget intresse, men att det han läst på gymnasiet alltså inte är relevant för hans kommande yrkesliv.

Informanten tillägger att hans föräldrar vill att han ska läsa på MIT, ett universitet i Massachusetts, USA, men att hans betyg inte räcker till för det, men att det kan åtgärdas genom att läsa upp dem under sommaren.

Angående vägar mot en utbildning som pilot säger han:

Man behöver egentligen inga betyg för att bli pilot, asså det handlar egentligen om hur mycket man vill lägga på en utbildning. För att ta en kurs är samma som att ta bilkörkort. Typ. När du väl har klarat den så är du ju pilot, men sen.. Det är klart.. Sen kan du få liksom.. Vad heter det? Stipendium och då kan du få det om du har bra betyg och vill bli pilot och gå pilotskola. Det finns pilotskolor i Kalifornien och sen finns det en i Arvidsjaur i Sverige.

Informantens planer under hösten 2016 är inte att söka in, utan avser istället att lägga tid på att plugga upp ämnen han vill ha bättre betyg i.

Ekonomiprogrammet, elev 2.

Denise läser sista året på ekonomiprogrammet och hon vill bli revisor, ett yrke hon haft i åtanke i många år, men som stärkts ytterligare genom hennes gymnasiestudier. Hon vill studera på Handelshögskolan i Göteborg, och planerar att söka in direkt efter studenten. Hon kommer också söka likvärdiga utbildningar i städer på pendlingsavstånd till Göteborg för att ha större chans att påbörja sin högskoleutbildning direkt. Hon berättar även att hon planerar att göra högskoleprovet för att ytterligare öka sina chanser. Skulle hon inte bli antagen på någon av utbildningarna vill hon försöka hitta ett heltidsjobb och arbeta där tills hon blir antagen. Hon berättar

Jag kommer att pendla. För att spara pengar. Jag kommer att pendla fast jag kommer att bli väldigt trött på det. Sen också... jag sparar väldigt mycket på det. Det största målet jag har i livet är att inte ha några skulder. [...] pengarna som jag jobbar för, som jag tjänar, de vill jag inte lägga på något som jag kunde ha löst på ett helt annat sätt. [...] Så, om jag kan så kommer jag att undvika lån. Det är mer.. pengarna som jag skulle ha till lån skulle jag kunna använda till annat.

Hon tycker att de ekonomiska studierna varit intressanta och relevanta, och de känns som en bra grund inför att söka in till Handelshögskolan till hösten. Denise väljer dock att framhålla att flertalet av ämnena som ligger utanför hennes programtillhörighet, de som är standard för majoriteten av alla gymnasieprogram, så som matematik, de naturvetenskapliga ämnena samt de

samhällsvetenskapliga ämnena känns *meningslösa*. På frågan om hon tycker att någonting inom matematiken skulle kunna förändras svarar hon

Exempelvis algebra. Och geometri, jag kommer ju inte bygga mitt egna hus. Så det känns lite meningslöst, tycker jag. Eller jag kan ju det, men det känns meningslöst att läsa flera olika delar om det. Och det kommer jag ju inte ha någon användning av i framtiden. Jag kommer ju inte mäta pengar.

Hon framhåller även att matematiken skulle kunna förändras och bli mer inriktad på det gymnasieeleven faktiskt valt att utbilda sig inom: *Mer bokföring, kalkylering, skriva budgetar och... Massa sånt som man kommer behöva göra som revisor.*

Naturvetenskapsprogrammet, elev 1.

Emma går sista året på naturvetenskapsprogrammet med inriktningen naturvetenskap. Hon vill arbeta med stamcells- eller genforskning i framtiden och planerar att söka in till Göteborgs Universitet direkt efter gymnasiet för att läsa på ett program. En av Emmas familjemedlemmar har hög akademisk utbildning och en internationell karriär.

Emma berättar att hon valde naturvetenskapsprogrammet då hon *älskar naturvetenskap*, men medger samtidigt att hon gillar samhällsvetenskap också. I slutändan valde hon naturvetenskapsprogrammet eftersom hon anser sig få ut mer *utav naturämnet för jag tycker om matte. Jag tycker att det är mer utmanande, det var därför jag valde det.* Hon vidareutvecklar att naturvetenskapsprogrammet är mer utmanande eftersom de delvis läser svårare kurser, delvis läser snabbare och längre än de övriga programmen. Hon berättar

Matten hos samhällarna är ju mycket lättare. Eller lite lättare matte. [...] Så jag känner att det inte alls var tillräckligt, så det [naturkunskap] var ett bra val känner jag för mig.

För att uppnå sin yrkesdröm som forskare förklarar Emma följande strategi

Jag tror att jag vet det, eller jag tror att jag har en plan. [...] Jag vill börja på ett kandidatprogram som är tre år, och sen är det ett masterprogram på två år så det känns som att fem år brukar vara standard, och senare vill jag gärna fortsätta med att bli doktor eller något sånt där.

Något vi frågade samtliga informanter om var hur de betraktade relationen mellan deras önskade kommande yrkesliv med studierna på gymnasiet samt de eventuellt kommande universitetsstudierna. (Med andra ord hur relationen mellan gymnasieskola – ev. universitet - jobb såg ut för informanten.) Kring denna kedja ser Emma en viss osäkerhet, då vägen fram till gymnasiet är rak men därefter blir det mer ovisst, hon säger

Det känns som att vägen är rak till gymnasiet, sen känns det väldigt... det finns alltid en chans, eller ja det är 100% att du kommer in i grundskolan, det är 100% chans att du kommer in på gymnasiet, men det är inte alls lika säkert att man kommer in på högskola eller universitet. Så den raka vägen slutar definitivt efter gymnasiet.

Vi frågar henne vad hon gör om hon inte kommer in på önskad utbildning *jag har faktiskt inte en aning. Det känns jättehemskt om jag inte skulle komma in. Usch det är ju pinsamt också, jag vill inte ens tänka på det.*

Emma är medveten om vilka ämneskunskaper hon behöver för att bli antagen till den utbildning hon vill gå, och hon är väl medveten om att dessa ämneskunskaper inte skulle varit möjliga att

uppnå om hon valt att studera exempelvis på samhällsvetenskapsprogrammet. På frågan om hon behövt lägga till gymnasiekurser för att nå behörighetskraven till universitetet svarar hon

Vi har ju individuella val och jag har valt då Matte 5 och Religion 2 och Filosofi 1. [...] Jag tycker om Matte 5, så därför valde jag det. Men det hade nog varit bättre om jag hade valt Naturvetenskaplig specialisering istället, för jag kommer nog garanterat få ett högre betyg där än i Matte 5, men man vet ju ändå inte om högskolorna kanske ändrat betygen och höjer just mattekraven från Matte 4 till Matte 5 för att sålla, det är ju så många som söker. Så jag valde Matte 5 för att vara på den säkra sidan. [...] De individuella valen har inte alls påverkat om jag kommer in eller inte. Biologi 2, Kemi 2, Fysik 2 och Matte 4 skulle jag ändå ha läst. Det ingår i just Natur Natur, Natur Samhäll läser antingen Biologi 2 eller Kemi 2 eller Fysik 2, och de läser inte Matte 4 skulle jag tro.

Emma berättar även att hon inte tycker att det finns något skolämne som känns onödigt eller irrelevant för hennes framtid, även om hon framhåller att hon har ett par ämnen hon inte tycker om och har svårt för. Hon menar att det är bra att man läser en stor variation av ämnen för att ge alla elever en chans att finna det de är bra på och gillar, samt att utvecklas inom ämnet.

5. Sammanfattning

Bristande motivation till att genomföra skoluppgifter där elever har svårt att koppla sammanhanget leder, enligt vår erfarenhet, ofta till elevkommentarer i stil med *Jag kommer aldrig behöva göra det här när jag blir stor*. Under våra år som VFU-studenter har vi stött på påståenden som dessa. Vid samtal med andra lärarkandidater och lokala lärarutbildare upplever vi att vi inte är ensamma om detta. Med dessa tankar som grund valde vi att formulera följande syfte: *Syftet med föreliggande uppsats är undersöka hur elever vid en gymnasieskola betraktar sina gymnasiestudier, mer specifikt ämneskunskaper, i relation till sin yrkesmässiga framtid*. För att besvara detta syfte formulerades följande frågeställning:

1. Hur resonerar gymnasieelever om sina gymnasiestudier i relation till sin yrkesmässiga framtid? (strategier för att nå sitt önskade yrke)
2. Hur resonerar gymnasieelever kring sina framtidsplaner i relation till ämnesinnehållet i deras valda gymnasieprogram?

Vi har genomfört en kvalitativ intervjustudie. Undersökningsdesignen ser ut på följande vis: Undersökningen är av deskriptiv karaktär, med semistrukturerad frågekonstruktion. Studien genomfördes på en gymnasial friskola i en större stad i Västsverige. Vi intervjuade tio informanter vilka var fördelade på fem gymnasieprogram, två elever per program. Fyra av programmen är studieförberedande, medan resterande två informanter studerar vid yrkesförberedande program. Urvalet motiveras med att då vi ville intervjua två elever från varje gymnasieprogram representerade på skolan tillfrågade vi dem om medverkan utifrån det gymnasieprogram de studerar på. Samtliga informanter medverkade frivilligt utanför lektionssituationen, därtill var urvalet slumpmässigt. Intervjuerna genomfördes i lediga klassrum under cirka 20-40 minuters tid. Innan varje påbörjad intervju informerades informanterna om vad deras svar skulle användas till, samt att de var anonyma. Vi spelade in samtliga intervjuer och transkriberade därefter dessa för att efter det söka efter mönster, tendenser, skillnader och motsättningar i vårt empiriska material.

Det huvudsakliga resultatet visar att samtliga informanter, oavsett programtillhörighet och ålder, har en bild av vad de vill arbeta med i framtiden. En majoritet av informanterna har själva en tanke om hur de ska uppnå denna yrkesmässiga framtid. Vår studie visar att en minoritet av vår informantgrupp i dagsläget inte vill studera vidare, även detta oberoende av programtillhörighet och ålder. De två informanter som studerar vid ett yrkesförberedande gymnasieprogram anger att de valde sina program med motiveringen att utbildningen är något de kan använda i sitt yrkesliv oavsett om de planerar att läsa vidare eller ej. De anser att de kunskaper de utvecklar är av relevans för framtida yrkesliv. Av de elever som studerar vid ett studieförberedande program, var inte alla av uppfattningen att utbildningen ger relevans inför framtida yrkesliv. Gällande den andra frågan i vår frågeställning anser en betydande del av informanterna att matematikämnet är det skolämne som är minst relevant för kommande yrkesliv. Två av informanterna framhåller att matematik är viktigt, en tredje informant som studerar vid ekonomiprogrammet påpekar att matematik är viktigt, men att hon *kommer ju inte mäta pengar* i framtiden.

6. Diskussion

6.1 Hur resonerar elever om sina gymnasiestudier i relation till sin yrkesmässiga framtid?

Det känns jättehemskt om jag inte skulle komma in

Emma, som har en familjemedlem med hög akademisk utbildning samt en internationell karriär inom sitt ämne, har byggt upp en strategi för att nå den rätta högskolebehörigheten genom att läsa så många ämnen hon bara kan. Hon har även valt att läsa en högre nivå i matematik än vad som idag är nödvändigt behörighetsmässigt till hennes önskade högskoleutbildning. Hon gör detta för att ha större chans på att bli antagen i framtiden om behörighetskraven till hennes önskade utbildning skulle höjas. Då vi frågar om vad som händer om hon inte kommer in på utbildningen svarar hon *det känns jättehemskt om jag inte skulle komma in. Usch det är ju pinsamt också, jag vill inte ens tänka på det*. Emma är den enda informanten som berättar att hon skulle reagera på detta vis. De andra som planerar att läsa vidare på högskolenivå förmedlar en mer lugn attityd gentemot antagningsbeskedet, de menar att man får söka in igen. Även de som strävar efter yrken med höga antagningspoäng på högskolan förmedlar en avslappnad attityd gentemot behörighetsfaktumet, exempelvis David och Anna.

Emma framhåller att hon anser att det skulle vara *jättepinsamt* och *jättehemskt* att inte komma in på önskad högskoleutbildning. Denna rädsla och i viss mån frustration, vilket vi utläser att det är, ligger i linje med Homans fjärde tes om att en person blir frustrerad och arg om personen i fråga inte belönas, utan förvägras, på det förväntade viset.⁹² Den företeelse som presenterades vid föregående stycke beträffande en ökad högskolebehörighet kan relateras till Homans första tes om utbyteteori. Även Barbro och David uttrycker en tanke om att engagera sig i högskolestudier (extra gymnasiestudier?) för att belönas med högskolebehörighet, vilket ligger i linje med tankarna om samband mellan engagemang och belöning. David är exempelvis beredd att läsa upp betygen för att få den önskade, och prestigefulla, yrkesframtiden som pilot.⁹³

Inom de yrkesförberedande programmen tycks vi ana ett mönster där både Anna och Barbro ger uttryck för att ha en uttänkt strategi för att nå sitt önskade yrkesliv. Detta gäller även Denise på ekonomiprogrammet. Av de medverkande tjejerna i studien sticker Cecilia ut då hon är medveten om att hon skulle kunna ha en strategi för att nå sitt yrkesliv, men inte har någon speciellt uttalad (ännu). Vår egna tolkning är att detta kan bero på att hon inte är riktigt säker på vad hon faktiskt vill arbeta med i framtiden. Cecilia förklarar att hon håller alla dörrar öppna, och att det också var därför hon valde samhällsvetenskapsprogrammet. Vi kan i viss mån även göra denna koppling på David, som efter föräldrarnas inrådan valde ekonomiprogrammet av samma anledning. David själv menar att *det bara blev så*, till synes utan att ha funderat över det ytterligare. Samtidigt förmedlar han mer än en gång föräldrarnas viljor och synpunkter. Vi tolkar detta som att det var hans föräldrar som var beslutsamma, och kanske rationella, å hans vägnar på det sätt som Fransson och Lindh menar att män ofta är i utbildningsfrågor.⁹⁴

Ett intressant resultat beträffande strategi är att gymnasieeleverna som går sitt sista år, årskurs tre, förefaller ha en oklar bild kring sitt eget beslutsfattande beträffande sin strategi att nå sin

⁹² Angelöw, Bosse; Jonsson, Thom (2000) s. 39.

⁹³ Angelöw, Bosse; Jonsson, Thom (2000) s. 38.

⁹⁴ Fransson, Karin; Lindh, Gunnel (2004) s. 45.

yrkesdröm, jämfört med ettorna. Till exempel Adam har en yrkesdröm inom idrotten, men påvisar inte att han har någon kunskap i hur man tar sig till yrkesmålen förutom genom kontakter. Påfallande många av informanterna får det att framstå som att vägen till drömyrket är oproblematiskt. Ett exempel på detta är Cesars tankar om NBA. Det är egentligen bara Emma och Denise som påvisar att de faktiskt vet vilka betygsnivåer och behörighetskrav deras önskade yrke ligger på. Det är även påfallande många som har en föreställning om att en vanlig och säker strategi till ett drömyrke är att gå genom kontakter, såsom Bertil, alternativt pengar, som David. Vidare ser vi ett mönster om att det finns en idéströmning bland informanterna om att det idag skulle vara relativt enkelt att få ett jobb utan högskolekompetens. Undantaget är Anna, Cecilia, Denise och Emma som alla väljer att satsa på högskolestudier direkt efter studenten, samt Barbro som får en yrkesexamen och alltså inte behöver vidareutbildas för sitt drömyrkes skull. Utefter detta mönster, kring att Anna, Cecilia, Denise och Emma väljer att fortsätta sina studier och i viss mån planerat dem, ser vi att resultatet ligger något i linje med Arvedsons ståndpunkt beträffande vikten av en god struktur mellan de olika skolformerna och ett framtida yrkesliv.⁹⁵ Ytterligare framkommer vid studien att påfallande många informanter anser att det är av vikt att läsa vid en högskola i framtiden, vilket ligger i linje med Fransson & Lindhs tankar om att könen numer inte begränsas kring söka beroende på kön.⁹⁶

Angående yrkesval framkommer att det finns två ”läger”, gällande yrkesstrategi. Adam, Bertil, David, Anna och Cecilia lyfter att de ser flera yrken som möjliga i framtiden. Anna och Cecilia ser en framtid antingen som psykolog/barnpsykolog eller, som i Annas fall, inom handel. Cecilias andra alternativ är kock. Adam drömmer om att antingen få spela fotboll på heltid, eller att få arbeta som idrottslärare, fotbollstränare eller sjukgymnast. Då sjukgymnaster är vanliga inom fotbollen förutsätter vi att det är den sortens sjukgymnast han vill bli, hellre än att exempelvis arbeta på en rehabavdelning exempelvis ett äldreboende. Bertil drömmer om att antingen få spela basket, eller att få arbeta med musik. David vill bli pilot, men funderar också på polisyrket. I detta stycke utläser vi en tendens och påfallande skillnad i yrkesval. Två av de manliga informanterna menar att de önskar en yrkesmässig framtid inom sport, medan en informant primärt vill bli pilot. Av de kvinnliga informanterna å andra sidan lockas tre av yrken där möjlighet till sociala möten och vård utgör centrala delar, vilket kan relateras till Leffler et al. (2010) vilka menar att det finns kvinnlig majoritet vid utbildningarna som inriktar sig mot vård vid Göteborgs universitet.⁹⁷ Denna kvinnliga tendens kring viljan att bli något som vårdar ligger i linje med *genussocialisation*, då de väljer yrken som ses som kvinnliga.⁹⁸ De tendenser som framkommer beträffande yrkesval och kön ligger även i linje med de resultat Fransson och Lindh pekar på beträffande att det råder skillnader i yrkesval beroende på kön.⁹⁹

⁹⁵ Arvedson, Lennart. (2002) s. 7.

⁹⁶ Fransson, Karin; Lindh, Gunnel (2004) s. 45.

⁹⁷ Leffler, Marianne; Schaller, Joseph; Weibull, Lennart (2010) s. 145.

⁹⁸ Giddens, Anthony (2007) s. 370.

⁹⁹ Fransson, Karin; Lindh, Gunnel (2004) s. 45.

6.2 Hur resonerar gymnasieelever kring sina framtidplaner i relation till ämnesinnehållet i deras valda gymnasieprogram?

Nyttan av kunskap

Även fast skolan profilerar sig med entreprenörskap är det ingen av eleverna som nämner nyttan av entreprenörskap. Därtill utläser vi att de har en viss medvetenhet då de resonerar kring ämnet, men utan att explicit lyfta ämnets påverkan. Två av informanterna, Anna (handel- och administrationsprogrammet) och Denise (ekonomiprogrammet), talar om entreprenörskap mellan raderna då de förmedlar sina önskade yrkesplaner. Därtill ställer ovan nämnda informanter sig gillande till undervisning kopplad till eget företagande, då de påpekar att de kan sätta lärandet i ett större sammanhang, exempelvis som aktiva företagare i framtiden. Vi ser på så vis en tendens till att de är mer receptiva för lärande som de själva ser nyttan av. Ingen av de nio informanterna framhåller explicit nyttan av just entreprenörskapsämnet, därför drar vi slutsatsen att ämnet entreprenörskap inte slår igenom med den effekt man skulle kunna föreställa sig. Avslutande kring nytta av att läsa till ämnen för högskolebehörighet sticker David och Barbro ut. De båda påpekar att de troligtvis kommer att plugga upp betygen för ökad högskolebehörighet, vilket ligger i linje med Homans utbytesteori och första tes om att motivationen ökar vid en belöning.¹⁰⁰

Jag kommer ju inte mäta pengar

Ett ytterligare huvudsakligt resultat är det faktum att fyra av nio ser en nytta i vissa ämnen. Exempelvis Emma, som drömmer om att bli stamcells- eller genforskare, menar på att det inte finns något ämne som är *onödigt* eller *irrelevant* för hennes framtid. Tvärtemot Emma är det många andra informanter som påpekar att de anser att matematik på gymnasienivå, exempelvis algebra, inte går att tillämpa vid framtida yrkes liv. Denise, som vill bli revisor, nämner att hon tycker att ekonomiska studier har varit intressant och relevanta och gett henne en bra grund för att söka in till Handelshögskolan, men att exempelvis de naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnena, tillsammans med matematik känns *meningslösa*. Hon säger *jag kommer ju inte mäta pengar* och åsyftar alltså tillbaka på sitt kommande jobb som revisor. Caesar som ser en framtid inom den amerikanska basketligan NBA är, förutom då, som tidigare nämnt också Emma, en av de två som inte är negativt inställda till matematiken. Kring värdering av ämnet matematik kan följande sägas. En förklaring till att exempelvis algebra inte anses nyttigt kan finnas i Homans femte tes om att värdering och utbyte. Eleverna värderar inte algebra, utefter deras önskade framtidsplaner, som något de ha nytta av och på så vis känns matematiken i gymnasiet irrelevant och svårt att motiveras till att utföra.¹⁰¹

¹⁰⁰ Angelöw, Bosse; Jonsson, Thom (2000) 38.

¹⁰¹ Angelöw, Bosse; Jonsson, Thom (2000) 39.

6.3 Didaktiska konsekvenser och kunskapsbidrag

Vår uppsats har inledande bidragit med en ökad förståelse för hur elever vid en gymnasieskola, och vid olika program, sätter sina ämneskunskaper i ett större sammanhang. Vi anser även att vi genom vår studie har synliggjort att man i egenskap av lärare, exempelvis i matematikämnet, kan behöva upplysas om hur man ökar elevernas motivation till sitt ämne. Vi menar även att vår studie har bidragit till en medvetenhet kring lärande i större kontext.

I egenskap av pedagog kan vi använda studiens resultat till att se vilka ämneskunskaper som premieras av eleverna. Detta kan vara bra då en ökad förståelse öppnar vägarna ytterligare för ett livslångt lärande.

6.4 Vidare forskning

Karin Fransson och Gunnel Lindh lyfter genom Skolverket fram att det är viktigt att undersöka vilka kunskaper som finns inom forskningsområdet ungas värdering av yrken, samt att nuvarande underlag behöver kompletteras vidare.¹⁰² Genom vårt analysförfarande då vi sökte mönster, tendenser, motsättningar samt skillnader i informanternas tankar, det innebär att denna studie generade fler svar som vi ansåg var intressanta, än som tyvärr inte besvarade vårt syfte och frågeställning. Vi fick alltså välja bort dessa svar, och anser att det vore intressant att titta närmare på dessa då de motsvarar det forskningsområde Skolverket anser behöver ytterligare kunskapsbidrag.¹⁰³ Beträffande bortvalda delar ur empirin avser vi vilka faktorer som, enligt informanterna själva, påverkar och avgör ungas yrkesval. Vid en pilotstudie tittade närmare på hur gymnasieelever uppfattar den politiska scenen i Sverige med ingång kommande val 2014. Detta är vetenskapligt intressant då det i exempelvis Lgy 11 framgår att *skolväsendet vilar på demokratins grund* samt att *utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.*¹⁰⁴

¹⁰² Fransson, Karin; Lindh, Gunnel (2004) s. 5.

¹⁰³ ibid. s. 58-ff.

¹⁰⁴ Skolverket. (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm. Skolverket.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Böcker

Angelöw, Bosse; Jonsson, Thom (2000) *Introduktion till socialpsykologi*.
Lund: Studentlitteratur. 2 Uppl.

Maria, Björklund; Ulf, Paulsson (2003) *Seminarieboken – att skriva, presentera och opponera*.
Lund: Studentlitteratur.

Carlgren, Ingrid (2005) Vad har hänt med läraryrket? i *Boken om pedagogerna* (red. Forsell, Anna)
Stockholm: Liber AB. 5:e Uppl.

Englund, Tomas. (1997). *Undervisning som meningserbjudande*. I Michael Uljens (red).,
Didaktik: teori, reflektion och praktik. Lund. Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena (2012)
Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. Stockholm,
Norstedts juridik AB. 4 Uppl.

Giddens, Anthony (2007) *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur

Helkama, Klaus; Myllyniemi, Rauni; Liebkind, Karmela (2000) *Socialpsykologi - en introduktion*.
Malmö: Liber.

Knut Halvorsen (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund. Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund. Studentlitteratur.

Nilsson, Björn (1996) *Socialpsykologi : Utveckling och perspektiv*, Lund: Studentlitteratur.

Richardson, Gunnar. (2010). *Svensk utbildningshistoria*. Lund: Studentlitteratur AB. Uppl. 8.2.

Svensson, Lennart G. (2003) ”Yrkes- och professions sociologi” i Blomsterberg, M, Soidre, T (red)
Reflektioner. Perspektiv i forskning om arbetsliv och arbetsmarknad.
Forskningsrapport nr 126. Sociologiska institutionen. Göteborgs universitet.

Rapporter

Arvedson, Lennart. (2002). *Det svenska utbildningssystemet – en tillväxtmotor?*
Kvalitet och relevans i utbildning och forskning. Stockholm. Svenskt Näringsliv.

Fransson, Karin; Lindh, Gunnel (2004) *Ungdomars utbildnings- och yrkesval – i egna och andras ögon*. Tryck: Edita Västerås, Skolverket.

Fräjdin-Hellqvist, Ulla-Britt. (2002). *Det svenska utbildningssystemet – en tillväxtmotor? Kvalitet och relevans i utbildning och forskning*. Stockholm. Svenskt Näringsliv.

Leffler, Marianne; Schaller, Joseph; Weibull, Lennart (2010)
Göteborgs universitets Studentbarometer 2010 -Resultat från en undersökning av studenternas arbetsmiljö. (2010) Utgiven av Göteborgs universitet.
Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: http://www.gu.se/digitalAssets/1329/1329049_studentbarometern2010.pdf

SCB, *Utbildningsstatistisk årsbok 2014*.
Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/UF0524_2013A01_BR_UF01BR1301.pdf

Skolverket. (2010). *Programmen i den nya gymnasieskolan*. Stockholm. Skolverket.
Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: http://www.skolverket.se/om-skolverket/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2449

Skolverket. (2010). *Lärare i den nya gymnasieskolan. Högre krav och kvalitet*. Stockholm. Skolverket. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: http://www.skolverket.se/om-skolverket/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2448

Statens offentliga utredningar (SOU)

SOU 2013:74 *Unga som varken arbetar eller studerar - statistik, stöd och samverkan, Sammanfattning*. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/16745/a/226179>

SOU 2013:74 *Unga som varken arbetar eller studerar - statistik, stöd och samverkan*, Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/22/61/79/0a086bba.pdf>

Avhandlingar

Ulfsson, Eriksson, Ylva. (2006). *Yrke, Status & Genus - En sociologisk studie om yrken på en segregerad arbetsmarknad*. (Doktorsavhandling/Doctoral Dissertation at the Department of Sociology, Göteborg University, No 29) Tryck: Intellecta DocuSys Göteborg. Andra bearbetade upplagan. Hämtad 2014-01-07.
Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16843/4/gupea_2077_16843_4.pdf

Lilliestam, Anna-Lena. (2013). *Aktör och struktur i historieundervisning. Om utveckling av elevers historiska resonering*. Göteborg. Centrum för utbildningsvetenskap och lärarforskning, CUL.

Licentiatuppsatser

Wingård, Mikael. (2011). *Arenor för lärande. Lärares erfarenheter av internationella skolutbyten om miljö och hållbar utveckling*. (Licentiatuppsats) Uppsala universitet.
Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:407318/FULLTEXT01>

Kandidatuppsatser

Malmgren, Sarah. *Kursplaner. Studie av skillnader och jämförelser om kursplaner i svenska från Lgr 80 och Lpo 94*. Examensarbete, Lärarhögskolan Stockholm. 2007.
Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ZL56NN3fX78J:su.diva-portal.org/smash/get/diva2:198962/FULLTEXT01+&cd=4&hl=sv&ct=clnk&gl=se>

Webbsida

Codex - regler och riktlinjer för forskning. u.å.

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/manniska1.shtml>

Folkpartiet, *Gymnasieskolan*. u.å. Hämtad 2014-01-07.

Tillgänglig: <http://www.folkpartiet.se/politik/politik-a-o/gymnasieskolan/>

Folkpartiet, *Hjärtefrågor - skola och utbildning*. u.å. Hämtad 2014-01-07.

Tillgänglig: <http://www.folkpartiet.se/politik/hjartefragor/skola-och-utbildning/>

Folkpartiet, *Politik A-Ö - gymnasieskolan*. u.å. Hämtad 2014-01-07.

Tillgänglig: <http://www.folkpartiet.se/politik/politik-a-o/gymnasieskolan/>

Lärarnas Riksförbund (2013) *Skolans styrdokument*.

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.lr.se/duidinyrkesroll/lararesbefogenheter/skolansstyrdokument.4.3cb716391262c05111b800075.html>

Klason, Lars-Erik. (2007). *Ett förbund på frammarsch : Svenska facklärarförbundets historia 1975-1990*. Stockholm. Lärarförbundets förlag. Hämtad 2014-01-07.

Tillgänglig: http://www.lararnashistoria.se/sites/default/files/wB_Lararhistoria_0006.pdf .

Rädda Barnen (2008) *Vems röst väger mest? Barn och vuxna om elevinflytande i skolan*. Stockholm. Rädda Barnen.

Skolverket, *Vad är skolan ur elevens perspektiv?*

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-elevperspektiv/vad-ar-skolan-ur-elevens-perspektiv-1.195559>

Vår skola. Hämtad 2014-01-07.

Tillgänglig: <http://www.██████████.se/gymnasium/var-skola> u.å.

Program och inriktningar. Hämtad 2014-01-07.

Tillgänglig: ██████████ u.å.

Våra program. Hämtad 2014-01-07.

Tillgänglig: [redacted] u.å.

Idrottssatsning - basket. Hämtad 2014-01-07.

Tillgänglig: [redacted] u.å.

Hotell-och turismprogrammet. inriktningar. Hämtad 2014-01-07.

Tillgänglig: [redacted]
[redacted] u.å.

Handels- och administrationsprogrammet. Hämtad 2014-01-07.

Tillgänglig: [redacted]
[redacted] u.å.

Läroplaner

Skolverket, *Programstruktur och examensmål.* u.å.

Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/programstruktur-och-examensmal>

Skolverket. (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011.* Stockholm. Skolverket. Hämtad 2014-01-07. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola>

Bilagor

Bilaga 1. Missivbrev

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Missivbrev

Vi är två lärarstudenter som studerar på Göteborgs universitet med inriktning mot grundskolans senare åldrar samt gymnasieskolan. I skrivandets stund läser vi LAU395, den avslutande kursen på lärarprogrammet. I denna kurs skriver vi vårt examensarbete vid lärarprogrammet. Vi har valt att göra en empirisk intervjustudie, och alltså genomföra intervjuer. Vi gör denna studie för att ta reda på hur du, elev i den svenska i gymnasieskolan, tänker kring de skolämnen du läser och har läst, och om hur du relaterar dessa ämneskunskaper till din framtid och ditt framtida yrkesliv. Vi som genomför intervjuerna heter Elina Andreasson och Malin Lundahl.

I denna undersökning kommer vi att intervjua 10 elever från din gymnasieskola med en elevspridning från samtliga gymnasieprogram (ekonomiprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, gymnasieprogram med idrottsprofil, handels- och administrationsprogrammet samt hotell- och turismprogrammet). Vi beräknar att intervjun kommer ta cirka 25-45 minuter, totalt en timme med introduktion av intervjun. Resultatet kommer att sammanställas och presenteras i en uppsats.

Du som medverkar i intervjun är helt anonym och din identitet kommer inte föras fram i uppsatsen. På så vis kommer ingen obehörig att ta del av svaren.

Med vänliga hälsningar

Elina Andreasson och Malin Lundahl

Kontakt

Vid frågor eller synpunkter kan vi nås på följande vis:

Malin Lundahl

e-mail: malin.k.lundahl@gmail.com

Bilaga 2. Informerat samtycke

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Informerat samtycke

Den övergripande planen för vår undersökning är att undersöka hur du resonerar kring din strategi kring din skolgång men även din yrkesmässiga framtid. Utifrån det som framgår vid intervjun kommer vi att sammanställa en uppsats där vi presenterar forskningsresultatet. Syftet med att genomföra undersökningen är kartlägga hur du tänker kring din skolgång som helhet, fokuserat vid vad du tar med dig från de olika stadierna, samt hur du relaterar dina studier till din yrkesmässiga framtid.

Metoden för undersökningen kommer vara i form av kvalitativ intervju där vi ställer frågor om hur relaterar dina studier till din yrkesmässiga framtid. Denna undersökning kommer att presenteras för lärarstudenter vid Göteborgs universitet samt tillhörande examinator. De risker och eventuella följder som kan uppstå är små, då vi kommer att benämna dig vid ett annat namn. På så vis vet ingen vem som sagt vad i efterhand. De enda som vet vem som sagt vad är vi som intervjuar, Elina Andreasson och Malin Lundahl. Den data vi samlar in kommer endast att bearbetas av oss som utför studien, därefter kommer vi att göra oss av med all data. Under intervjun kan du när som helst avsluta intervjun, välja att hoppa över en fråga eller avbryta, att delta i forskningen är frivilligt.

Informerat samtycke

- Jag bekräftar att jag fått denna skriftliga samt annan muntlig information om forskningsstudien.
- Jag ger mitt samtycke till att delta i studien och vet att mitt deltagande är helt frivilligt.
- Jag är medveten om att jag när som helst och utan förklaring kan avsluta mitt deltagande.
- Jag tillåter att mina personuppgifter registreras enligt den information jag tagit del av och att insamlad data om mig förvaras och hanteras elektroniskt av studieansvariga.
- Jag ger mitt godkännande till att de svar jag lämnar kommer att redovisas i en uppsats.

.....
Datum Informant namnteckning Namnförtydligande

.....
Informantens födelsedatum (år (fyra siffror), månad och dag)

Undertecknad person har gått igenom och förklarat studiens syfte för ovanstående informant samt erhållit informantens samtycke. Informanten har även fått en kopia av informationen.

.....
Datum Namnteckning Namnförtydligande

Bilaga 3. Intervjuguide

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Intervjuguide

- Var bor du? Med vem?
- Varför valde du detta gymnasium?
- Vilka tidigare skolor har du gått i?
- Vilken inriktning går du?
- Varför valde du den?
- Vilket skolämne tycker du bäst resp. sämst om? Varför?
- Trivs du i skolan?
- Skulle du hellre göra något annat än att studera här nu? Varför isf? Och vad?
- Vad vill du arbeta med i framtiden?
- Varför? Vad har du för bild av yrket? Vad lockar med det yrket?
- Vad avgör ditt yrkesval? Intresse? Sociala eller ekonomiska motiv?
- Vet du hur du ska gå till väga för att bli det?
- Har du tänkt ut en strategi för att nå ditt yrkesmässiga mål?
- Vet du vad du behöver ha för förkunskaper för att arbeta med det?
- Känner du att de förkunskaperna överensstämmer med de kunskaper du fått i gymnasiet?
- På vilket sätt?
- Vad skulle kunna kompletteras i din gymnasieskolgång för att nå dessa kunskaper?
- Vilken kontakt/relation har ditt tänkta, (önskade) kommande yrkesliv med dina studier på gymnasiet och de (eventuellt) kommande universitetstudierna? Dvs. relation grundskola – gymnasieskola – universitet – jobb.
- Har du redan nu funderat på att söka in till hösten 2014? Vet du hur du går tillväga?